

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการบริหารการสร้างเสริมพฤติกรรม สุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาตามหัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ
2. ความสำคัญของสถานศึกษาในการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
3. แนวคิดและหลักการของการดำเนินงานพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
4. แนวคิดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
5. แนวปฏิบัติการดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
6. การบริหารกระบวนการด้านการศึกษาในสถานศึกษา
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ

1. ความหมายของสุขบัญญัติ

สุขบัญญัติ คือข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพที่ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคม (ทองสุขศึกษา, 2541 : 2)

จากสภาพปัญหาสาธารณสุขในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเห็นได้จากปัญหาสาธารณสุขในแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535-2539) และแนวโน้มทางปัญหาสาธารณสุขในอนาคต ส่วนใหญ่เป็นปัญหาสาธารณสุขในกลุ่มปัญหาโรคเรื้อรังและมีสาเหตุมาจากพฤติกรรมเสี่ยงของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพของประชาชน จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต่อการแก้ไขปัญหาสุขภาพ

ในสภาวะปัจจุบัน (กองสุขศึกษา. 2541 : 7)

การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่จำเป็นสำหรับชีวิต ตามแนวสุขบัญญัติแห่งชาติ การมีสุขภาพดีสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของชีวิต ที่คนเราทุกคนสามารถแสวงหาได้อย่างชอบธรรม เราทุกคนต้องแสวงหามาด้วยตนเอง เพียงแค่เราฝึกฝนตนเองและส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีพฤติกรรมในการป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องจนเป็นสุขนิสัย ซึ่งจะนำไปสู่การมีสุขภาพดีของทุกคน (กองสุขศึกษา. 2541 : 1)

2. ความหมายของสุขบัญญัติ

ในปีพุทธศักราช 2476 พระยาพณิชยการสาธารณสุข ได้เขียนหนังสืออ่านอนามัยสำหรับชั้นประถมศึกษาเกี่ยวกับ กติกาอนามัย 12 ข้อ เพื่อให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาได้ศึกษาและนำไปปฏิบัติและกองอนุสภากาชาดสยามได้บัญญัติคำว่า "กติกาอนามัย" เพื่อใช้สำหรับสมาชิกอนุสาชา (กองสุขศึกษา. 2541 : 8)

กติกาอนามัย 12 ข้อ

1. ก่อนจะกินอาหารหรือเมื่อถ่ายอุจจาระและปัสสาวะแล้วจงล้างมือให้สะอาด
2. รักษาเล็บให้สะอาดเสมอ
3. ก่อนเข้านอน และเมื่อตื่นนอนแล้วจงแปรงฟันให้สะอาด
4. อาบน้ำดูตัว อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง
5. ใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดปาก ป้องกันไม่ให้มีเชื้อโรคหรือจาม
6. อย่าจมน้ำลาย
7. อย่าเขมือบมือ กินรส ด้ามปากกา ขางลบ ไม้บรรทัดเข้าปาก
8. ขณะยืนหรือนั่ง จงตั้งตัวให้ตรง
9. ดื่มน้ำวันละมากๆ แต่อย่าดื่ม น้ำชา กาแฟ
10. กินผักสด และผลไม้สดมากๆ ทุกวัน อย่ากินเนื้อให้มาก
11. อยู่ในที่แจ้งให้มากที่สุด
12. นอนในที่ลมถ่ายเข้าออกตามช่องใต้สะดวกและนอนอย่างน้อยวันละ 10 ชั่วโมง

กติกาอนามัยนับเป็นแนวทางการปฏิบัติด้านสุขภาพขั้นพื้นฐานของชีวิต โดยการปลูกฝังและสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนได้ตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้มีพฤติกรรมปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและมีการพัฒนาจนเป็นค่านิยมทางสุขภาพได้

ในปีพุทธศักราช 2503 มหาวิทยาลัยจิงฉีวาลัย ธนภัทร์ ได้เห็นหนังสือสุขศึกษา สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้มีการกำหนดคำว่า “สุขบัญญัติ” ขึ้นมาใช้นั้น คำว่า “การศึกษา” โดยกำหนดสุขบัญญัติไว้ 10 ประการ ถือเป็นเนื้อหาสำคัญในวิชาสุขศึกษาในระดับประถมศึกษา (กองสุขศึกษา. 2541 : 8)

สุขบัญญัติ 10 ประการ (ศิवालย์ ธนภัทร์. 2512)

1. อาบน้ำทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง
2. แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง
3. นอนหลับให้เต็มที่ ในที่ที่สะอาดถ่ายเทได้สะดวก
4. ดื่มน้ำสะอาดมากๆ ไม่ดื่ม น้ำชา กาแฟ
5. ควบคุมอาหารพวก เนื้อ นม ไข่ ผักสด ผลไม้ทุกวัน
6. ถ้าง่วงก่อนรับประทานอาหาร และหลังออกกำลังกายให้พักผ่อนทุกครั้ง
7. เล่นหรือออกกำลังกายกลางแจ้งทุกวัน
8. ถ้าถูกุงกัดหรือแมลงกัดให้รีบเวลา
9. พยายามหลีกเลี่ยงโรคติดต่อ
10. ทำจิตใจให้มีสุขอยู่เสมอ

สุขบัญญัติ 10 ประการ ได้เป็นแนวทางการปฏิบัติด้านสุขภาพ การปลูกฝังและเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องให้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยการได้รับความรู้ในเรื่องวิชาสุขศึกษา ครูผู้สอนและก็นำไปปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันให้ถูกสุขอนามัยได้

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 โดยใช้หลักของการ “บูรณาการ” (Integration) ไม่มีการแยกสอนวิชาสุขศึกษา แต่ได้รวมเอาวิชาสุขศึกษา วิชาสังคมและวิชาวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน เป็นกลุ่มวิชาที่เรียกว่า “กลุ่มวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต” แล้วจัดแบ่งเนื้อหาออกเป็นแต่ละหน่วย ดังนั้นเนื้อหาสุขบัญญัติ 10 ประการ จึงถูกนำไปประสมประสานเข้ากับเนื้อหาของวิชาสังคมศึกษาและวิทยาศาสตร์ เกิดเป็นคำใหม่ขึ้นว่า “สุขนิสัย” (กองสุขศึกษา. 2541 : 8)

ในปีพุทธศักราช 2535 ได้มีการจัดประชุมทบทวนสุขบัญญัติแห่งชาติขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ปัญหาสาธารณสุขได้เปลี่ยนแปลงไป จึงได้มีการปฏิรูปสุขบัญญัติแห่งชาติให้ทันสมัยขึ้น โดยเน้นกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายหลักที่จะต้องได้รับการปลูกฝังและส่งเสริมให้มีสุขภาพดี โดยให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันสาธารณสุข สถาบันการเมืองและสื่อมวลชนได้มีส่วนร่วมใน

การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ โดยให้มีเนื้อหาสุขบัญญัติแห่งชาติครบคลุม 10 ด้าน (กองสุขศึกษา. 2541 : 9)

ในปีพุทธศักราช 2536 เพื่อให้สุขบัญญัติแห่งชาติมีความเหมาะสมที่จะใช้ในการเผยแพร่ กระทรวงสาธารณสุขจึงได้จัดสัมมนาและได้รับปรับปรุงแก้ไขถ้อยคำ กำหนดคณชีพัญชีขั้นพื้นฐาน เรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติและกำหนดแนวทางในการเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติในกลุ่มเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษาและประชาชนทั่วไป (กองสุขศึกษา. 2541 : 9)

ในปีพุทธศักราช 2539 กระทรวงสาธารณสุขได้เสนอเรื่องนโยบายสุขศึกษาแห่งชาติ และสุขบัญญัติแห่งชาติให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมเห็นว่าปัญหา ด้านสาธารณสุขของประเทศมีความสำคัญมาก ดังนั้นควรจะต้องนำนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และสุขบัญญัติแห่งชาติไปปฏิบัติให้บังเกิดผลเป็นรูปธรรม สำหรับสุขบัญญัติแห่งชาติที่กำหนดไว้ 10 ด้าน อาจจะไม่ครอบคลุมในเรื่องการปลูกฝังพฤติกรรมรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในที่สาธารณะและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมจึงควรกำหนดเพิ่มให้ชัดเจนด้วยส่วนการดำเนินการเริ่มจากนักเรียนก่อน โดยการรณรงค์การจัดเก็บขยะหรือการรักษาสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กันทั่วประเทศก็อาจจะเป็นการช่วยกระตุ้นให้มีการดำเนินการตามนโยบายได้แนวทางหนึ่ง คณะกรรมการรัฐมนตรีฝ่ายสังคมจึงมีมติ ให้ความเห็นชอบนโยบายการศึกษาแห่งชาติ และสุขบัญญัติแห่งชาติให้ดำเนินการต่อไปได้ตามที่กระทรวงสาธารณสุขเสนอโดยคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2539 เพื่อให้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนำไปเผยแพร่แก่ประชาชน กลุ่มเป้าหมายนำไปปฏิบัติ เพื่อเสริมสร้างและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องนำไปสู่กรรมีสุขภาพดีทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคมต่อไป กระทรวงสาธารณสุขจึงได้กำหนดให้ วันที่ 28 พฤษภาคม ของทุกปีให้เป็นวันสุขบัญญัติแห่งชาติ นับตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นไป (กองสุขศึกษา. 2541 : 23-24)

3. สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ (กองสุขศึกษา. 2541 : 6)

- 3.1 ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด
- 3.2 รักษาพื้นให้แห้งแรมและแปร่งพื้นทุกวันอย่างถูกต้อง
- 3.3 ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย
- 3.4 กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหาร รสจัด

สีอุจฉาด

- 3.5 งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ
- 3.6 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
- 3.7 ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท

3.8 ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสอบสุขภาพประจำปี

3.9 ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

3.10 มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

4. แนวทางการปฏิบัติขั้นพื้นฐานตามสุขบัญญัติแห่งชาติ แนวทางการปฏิบัติ

ขั้นพื้นฐานตามสุขบัญญัติแห่งชาติ (กองสุขศึกษา. 2541 : 10-12) คือ

4.1 การดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด (กองสุขศึกษา. 2541 : 7)

4.1.1 อาบน้ำให้สะอาดทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง

4.1.2 สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

4.1.3 คัดเล็บมือ เล็บเท้า ให้สั้นอยู่เสมอ

4.1.4 ถ่ายอุจจาระเป็นเวลาทุกวัน

4.1.5 ใส่เสื้อผ้าที่สะอาดไม่ยับย่นและให้อบอุ่นเพียงพอ

4.1.6 จัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ

การดูแลรักษาร่างกายให้สะอาดที่ทุกคนต้องทำจะช่วยให้ร่างกายสะอาด และป้องกันโรคได้ จะได้เป็นผู้มีสุขภาพดี มีบุคลิกภาพที่ดีและเป็นแบบอย่างที่ดี ในการรักษา ความสะอาดและความเป็นระเบียบให้แก่บุตรหลานในครอบครัว

4.2 รับประทานอาหารให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง (กองสุขศึกษา. 2541 : 7)

4.2.1 รับประทานอาหารหลังกินอาหาร

4.2.2 หลีกเลี่ยงการกินลูกอม ลูกกวาด ทอฟฟี่ หรือขนมหวานเหนียว

4.2.3 ตรวจสอบสุขภาพในช่องปาก อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

4.2.4 แปรงฟันทุกวันอย่างถูกวิธี อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ในตอนเช้า

และก่อนนอน

4.2.5 ห้ามใช้ฟันกัด ขบเคี้ยวของแข็ง

สุขภาพในช่องปากจำเป็นต้องได้รับการบำรุงรักษาอย่างถูกต้อง สมบูรณ์เสมอด้วยตนเอง หากไม่ดูแลรักษาฟันให้สะอาด จึงเป็นสาเหตุเกิดโรคฟันผุและโรคเหงือกอักเสบ

4.3 ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย (กองสุขศึกษา. 2541 : 29)

4.3.1 ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่ายทุกครั้ง

มือเป็นอวัยวะที่สัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ มากมายมีทั้งสิ่งสะอาดและสิ่งสกปรกเชื้อโรคมี โอกาสติดมือได้ง่ายจึงต้องล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหารและหลังจากเข้าส้วมทุกครั้ง

4.4 กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด

ที่อุดมกรด (กองสุขศึกษา. 2541 : 35)

- 4.4.1 เลือกซื้ออาหารที่สด สะอาด ปราศจากสารอันตราย
- 4.4.2 ปรุงอาหารที่ถูกสุขลักษณะและใช้เครื่องปรุงรสที่ถูกต้อง
- 4.4.3 กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ ในปริมาณที่พอเหมาะต่อความต้องการ

ของร่างกาย

- 4.4.4 กินอาหารปรุงสุกใหม่ ๆ และใช้ช้อนกลางในการกินอาหารร่วมกัน
- 4.4.5 หลีกเลี่ยงการกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ หรืออาหารสดจัดของหมักดอง

หรืออาหารใส่สีสังเคราะห์

- 4.4.6 ดื่มน้ำสะอาด อย่างน้อยวันละ 8 แก้ว

การกินอาหารให้ถูกหลักครบถ้วนเพียงพอต่อความต้องการของร่างกายทุกวัน และกินอาหารที่ปรุงสุก สะอาด ปลอดภัยจากการปนเปื้อนของเชื้อโรคและสารเคมีและดื่มน้ำ อย่างน้อยวันละ 2 ลิตรต่อวันต่อวัน มีภาวะโภชนาการที่ดี จะทำให้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง ไม่เจ็บป่วย

- 4.5 งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนันและการสำส่อนทางเพศ (กองสุขศึกษา.

2541 : 49)

- 4.5.1 งดสูบบุหรี่
- 4.5.2 งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
- 4.5.3 ไม่เสพสารเสพติด
- 4.5.4 งดเล่นการพนัน
- 4.5.5 งดการสำส่อนทางเพศ

บุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนันและการสำส่อนทางเพศ ล้วนแต่เป็นอบายมุข ที่ก่อให้เกิดความเสียหายและความสูญเสียต่อตนเอง ครอบครัว สังคมและเศรษฐกิจ ไปจนถึง ความหยายนะของประเทศชาติได้

- 4.6 สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น (กองสุขศึกษา. 2541 : 60)

- 4.6.1 ทุกคนในครอบครัวช่วยเหลือกันทำงานบ้าน
- 4.6.2 ปรึกษาหารือและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
- 4.6.3 เชื้อแผ่น้ำใจให้กันและกัน
- 4.6.4 ทำบุญและได้ทำกิจกรรมสนุกสนานร่วมกัน

พ่อ แม่ และบุคคลในครอบครัวมีหน้าที่ปลูกฝัง อบรมสั่งสอนลูกให้เป็นคนดี ให้ความรักความอบอุ่น เสริมสร้างให้ทุกคนในบ้านมีสุขภาพจิตดี ดังนั้นทุกคนในครอบครัวคือ

ต่อ แม้ ลูกและญาติผู้ใหญ่จะต้องช่วยกันสร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นในครอบครัว คือช่วยเหลือกัน ทำานบ้าน รักใคร่ปรองดองกัน มีส่วนร่วมในกิจกรรมของครอบครัว

4.7 ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท (กองสุขศึกษา. 2541 : 67)

4.7.1 ระวังระวังเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน เช่น ไฟฟ้า เตายกแก๊ส ของมีคม จุดธูปเทียนบูชาพระ ไม้ขีดไฟเป็นต้น

4.7.2 ระวังระวังเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในที่สาธารณะ เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งความปลอดภัยจากการจราจรทางบก ทางน้ำ ป้องกันอันตรายจากโรงงาน ห้องปฏิบัติการ เขตก่อสร้าง หลีกเลี่ยงการชุมนุมห้อมล้อมในขณะเกิดอุบัติเหตุ

การป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท เมื่อทุกคนต้องตระหนักและสนใจ การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ ศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจถึงวิธีการอย่างถูกต้องทั้งในบ้านและในการทำงานปฏิบัติตามกฎระเบียบแห่งความปลอดภัยแล้ว ทุกชีวิตย่อมปลอดภัย

4.8 ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี (กองสุขศึกษา. 2541 : 77)

4.8.1 ออกกำลังกายอย่างน้อย สัปดาห์ละ 3 ครั้ง

4.8.2 ออกกำลังกายและเล่นกีฬาให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัย

4.8.3 ตรวจสุขภาพโดยแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง การออกกำลังกาย เป็นประจำสม่ำเสมอทุกวันหรืออย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

ซึ่งเหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัย จะช่วยเสริมสร้างให้ทุกคนมีสุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง การตรวจสุขภาพโดยแพทย์อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ก็จะทำให้สามารถป้องกันและรักษาโรค ได้ทัน่วงที

4.9 ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ (กองสุขศึกษา. 2541 : 87)

4.9.1 พักผ่อนและนอนหลับให้เพียงพอ

4.9.2 จัดสิ่งแวดล้อมทั้งในบ้าน และที่ทำงานให้น่าอยู่ หรือนำทำงาน

4.9.3 มองโลกในแง่ดี ให้อภัยและยอมรับในข้อบกพร่องของคนอื่น

4.9.4 เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจ ควรหาทางผ่อนคลายโดยปรึกษาผู้ใกล้ชิด

การมีสุขภาพร่างกายสมบูรณ์ แข็งแรงและพักผ่อนนอนหลับให้เพียงพอ อย่างน้อย 8 ชั่วโมง ย่อมมีจิตใจแจ่มใสร่าเริงอยู่เสมอและให้อภัยแก่คนรอบข้าง เราจึงมีความสุขใจมีความสุขจิตที่ดี และมีคุณภาพชีวิต

4.10 มีสำนึกต่อส่วนรวมร่วมสร้างสรรค์สังคม (กองสุขศึกษา. 2541 : 95)

4.10.1 ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

4.10.2 มีการค้าจัดขยะในบ้านและทิ้งขยะในที่รองรับ

4.10.3 หลีกเลี้ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น พลาสติก สเปร์ย เป็นต้น

4.10.4 มีและใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ

4.10.5 มีการกำจัดน้ำทิ้งในครัวเรือนและโรงเรียนที่ถูกด้อย

4.10.6 อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชน ป่า น้ำ สัตว์ป่า เป็นต้น

หากมนุษยทุกคนมีจิตสำนึกร่วมสร้างสรรค์สังคม การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดให้ผู้อื่นยวต่อสุขภาพอนามัยที่ดี เพราะถึงแวดล้อมทางธรรมชาติมีอิทธิพลต่อการสร้างความรู้รัก พัฒนาสติปัญญา จิตใจและอารมณ์ช่วยผ่อนคลายความเครียดได้

5. แนวทางการเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ

กลวิธีในการส่งเสริมให้มีการนำสุขบัญญัติแห่งชาติไปใช้ในประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย มีแนวทางการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ไปสู่ครอบครัว ชุมชนทั้งภาครัฐเอกชนและประชาชนทั่วไป โดยได้รับข่าวสารความรู้ที่ถูกต้องและสร้างค่านิยมในเรื่องสุขภาพ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (กองสุขศึกษา, 2541 : 13-18) มีแนวทางเผยแพร่ ดังนี้

1. การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติในกลุ่มเยาวชนในระบบการศึกษา

1.1 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ ไปสู่ครู/อาจารย์

1.1.1 กระทรวงสาธารณสุข ทำหนังสือแจ้งและขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา

1.1.2 ประชุมชี้แจงตามลำดับชั้น พร้อมแจกคู่มือเอกสารประกอบ

1.1.2.1 เตรียมการ

1.1.2.2 จัดทำคู่มือ เอกสาร

1.1.2.3 จัดประชุมชี้แจง

1.1.3 ครู/อาจารย์นำสุขบัญญัติแห่งชาติไปปฏิบัติ

1.1.4 นิเทศ/ติดตาม/ประเมิน

1.2 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ จากครู/อาจารย์ไปสู่นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา

1.2.1 ครู/อาจารย์เป็นตัวอย่างที่ดี

1.2.2 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้น ในด้านความรู้ค่านิยมและการ

ปฏิบัติ

1.2.3 จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์

1.2.4 จัดทำสื่อเสริมการเรียนการสอนสำหรับนักเรียน/นิสิต/นักศึกษา

- 1.2.5 จัดกิจกรรมส่งเสริมอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง
 - 1.2.6 จัดกิจกรรมเสริมสำหรับผู้บริหารและครู/อาจารย์
 - 1.2.7 จัดนิเทศ ติดตาม และประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 - 1.3 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติจากนักเรียน ไปสู่นักเรียน
 - 1.3.1 ชกย่องนักเรียนที่ปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ เพื่อเป็นตัวอย่าง
 - 1.3.2 จัดให้มีโครงการเพื่อนช่วยเพื่อนขึ้นในโรงเรียน
 - 1.3.3 จัดตั้งชมรมเพื่อส่งเสริมสุขภาพ
 - 1.3.4 จัดให้มีโครงการผู้นำนักเรียน
 - 1.4 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติจากครูอาจารย์ไปสู่ผู้ปกครอง
 - 1.4.1 ประชุมชี้แจงผู้ปกครองในโอกาสที่เหมาะสม
 - 1.4.2 เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารจากโรงเรียน ไปสู่บ้าน
 - 1.4.3 จัดทำหนังสือ หรือเอกสารเผยแพร่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้ปกครอง ในการสนับสนุนการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
 - 1.4.4 จัดให้ครู/อาจารย์กับผู้ปกครอง ได้มีโอกาสพบปะซึ่งกันและกันที่ โรงเรียนหรือบ้านตามโอกาสอันควร
 - 1.4.5 จัดให้มีหนังสือชมเชยผู้ปกครองที่ให้ความร่วมมือ
 - 1.5 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติจากผู้ปกครองไปสู่นักเรียน
 - 1.5.1 จัดสิ่งแวดล้อมที่บ้านให้ถูกสุขลักษณะ
 - 1.5.2 สนับสนุนหรือเชิญชวนขอให้บุตรหลานปฏิบัติในเรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ
จนเป็นกิจนิสัย
 - 1.5.3 ให้สภาพบุตรหลานอย่างมีจุดหมายรับฟังให้คำปรึกษา เพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ถูกต้อง
 - 1.5.4 ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดี
 - 1.5.5 ชักชวนหรือร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความอบอุ่นในครอบครัว
 - 1.5.6 เปิดโอกาสให้บุตรหลานมีประสบการณ์ตรงตามวิถีภาวะ
 - 1.5.7 ส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ
2. การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ ในกลุ่มเยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชาชนทั่วไป (กองสุขศึกษา. 2541 : 15-18) โดยมีบทบาทในการเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ ไปสู่เยาวชนนอกระบบการศึกษาและประชาชนทั่วไป ดังนี้

- 2.1 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันการศึกษา
 - 2.1.1 ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ครูอาจารย์ จัดทำเอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติเผยแพร่ไปยังผู้ปกครอง
 - 2.1.2 จัดทำสื่อเอกสารเผยแพร่ความรู้ เช่น เทปเสียง แผ่นพับ จดหมายข่าว ฤกษ์สาร เป็นต้น
 - 2.1.3 สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ ในการประชุมผู้ปกครอง และนักเรียน
 - 2.1.4 จัดสภาพแวดล้อมบริเวณ โรงเรียนให้เอื้ออำนวยสุขบัญญัติแห่งชาติ
 - 2.1.5 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อส่งเสริมสุขบัญญัติแห่งชาติส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย
 - 2.1.6 ส่งเสริมให้มีการศึกษาวิจัย
 - 2.1.7 ขอความร่วมมือสำนักพิมพ์ เพื่อพิมพ์สุขบัญญัติแห่งชาติลงในปกหนังสือเรียนหรือสมุดโรงเรียน
- 2.2 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันสาธารณสุข
 - 2.2.1 เสนอสุขบัญญัติแห่งชาติให้คณะกรรมการสุขภาพ พิจารณา เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีอนุมัติ
 - 2.2.2 นำเสนอผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง เพื่อให้มีการถ่ายทอดนโยบายให้หน่วยงานสาธารณสุขทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคถือปฏิบัติและเผยแพร่
 - 2.2.3 ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ และองค์กรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ
 - 2.2.4 สอดแทรกความรู้สุขบัญญัติแห่งชาติในการประชุม สัมมนาอบรมต่าง ๆ
 - 2.2.5 จัดตั้งองค์กรเพื่อดำเนินการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สุขบัญญัติแห่งชาติทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
 - 2.2.6 ส่งเสริมอาสาสมัครสาธารณสุขให้มีความรู้ ความเข้าใจและสามารถเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติได้
 - 2.2.7 ส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตและเผยแพร่สื่อเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ
- 2.3 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันศาสนา
 - 2.3.1 สอดแทรกสุขบัญญัติแห่งชาติ ในการเผยแพร่คำสอนทางศาสนา
 - 2.3.2 สอดแทรกในกิจกรรม ที่จัดร่วมกันระหว่างสถาบันศาสนา บ้าน

และโรงเรียน

2.3.3 ให้มีการพัฒนาสถาบันศาสนาเป็นแบบอย่างที่ดี

2.3.4 ส่งเสริมให้มีการใช้ศาสนาสถานเป็นสถานที่จัดกิจกรรมนันทนาการ และออกกำลังกายที่เหมาะสมของครอบครัวและเยาวชน

2.4 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันสื่อมวลชน

2.4.1 เห็นควรให้มีคณะกรรมการประชาสัมพันธ์สุขบัญญัติแห่งชาติ

2.4.2 ทำแผนประชาสัมพันธ์สุขบัญญัติแห่งชาติ โดยมีแผนผลิตสื่อและใช้สื่อในด้านต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อบุคคล สื่อพื้นบ้าน เป็นต้น

2.4.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ศิลปินพื้นบ้านเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติ

2.4.4 เผยแพร่ทางหอกระจายข่าวสรรหมู่บ้าน

2.4.5 สอดแทรกในบทละคร

2.4.6 ขอความร่วมมือดาราเป็นตัวอย่าง

2.4.7 จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาให้รางวัลรายการสุขบัญญัติแห่งชาติดีเด่น

2.4.8 จัดทำเผยแพร่ไปสื่อต่าง ๆ

2.4.9 สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ ทวนคู่ไปกับการโฆษณา

สินค้า

2.4.10 ทำสโปดโทรทัศน์ สโปดริทยูเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติอย่างสม่ำเสมอ

และต่อเนื่อง

2.4.11 สอดแทรกในรายการวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือการ์ตูน หรือหนังสือ

อื่นที่น่าสนใจ

2.4.12 เผยแพร่โดยผ่านพิธีกรรมรายการต่าง ๆ

2.5 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันการเมือง

2.5.1 เสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาอนุมัติและประกาศเป็นสุขบัญญัติ

แห่งชาติ

2.5.2 ยกย่องนักการเมืองที่ดี เป็นตัวอย่างในเรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ

2.5.3 กำหนดมาตรการสนับสนุนพฤติกรรมสุขภาพ ด้วยการจำกัดจำนวน

สถานเริงรมย์ช่วงเวลาและอายุผู้ใช้บริการอย่างเคร่งครัด จัดสถานที่พักผ่อนและสถานที่ออกกำลังกายให้เพียงพอ

2.5.4 ส่งเสริมทุกสถาบันที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกาปฏิบัติตามสุขบัญญัติ

แห่งชาติ

2.5.5 เร่งรัดการรักษาภาพแวดล้อมให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

2.6 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันธุรกิจ

2.6.1 ส่งเสริมสนับสนุนและให้ความร่วมมือในการสอดแทรกความรู้

สุขบัญญัติ

2.6.2 จัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนสุขบัญญัติแห่งชาติ

2.6.3 มีความรับผิดชอบ ในการโฆษณาสินค้า ที่มีผลกระทบต่อสุขภาพ

2.6.4 ส่งเสริมการรณรงค์กิจกรรม และสิ่งที่ยึดมั่นยึดถือพฤติกรรมของพนักงานที่

สอดคล้องกับสุขบัญญัติแห่งชาติ

2.7 การเผยแพร่สุขบัญญัติแห่งชาติโดยสถาบันครอบครัวและองค์กรชุมชน

2.7.1 จัดสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ

2.7.2 ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วมกิจกรรมและเปิดโอกาสให้

แสดงความคิดเห็น

2.7.3 แบ่งเวลาให้บุตรหลานอย่างเพียงพอ และให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

2.7.4 เป็นแบบอย่างที่ดีเกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติ

2.7.5 ชมเชยและให้กำลังใจ เมื่อบุตรหลานปฏิบัติคนถูกต้อง

ความสำคัญของสถานศึกษา ในการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพตาม สุขบัญญัติแห่งชาติ

สถานศึกษามีความสำคัญในการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติ
แห่งชาติ (กองสุขศึกษา, 2542 ข : 3-4) ดังนี้

การมี "สุขภาพดี" เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (กองสุขศึกษา, 2542 ข : 3) และเป็น
จุดมุ่งหมายทางสังคมที่ยอมรับกันทั่วโลก มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะมีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ
ศาสนา ฐานเศรษฐกิจและสังคมหรือความเชื่อถือทางการเมือง ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง
ให้มี "สุขภาพดี" อันหมายถึงการมีสภาวะความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจซึ่งมิใช่เพียง
แต่ปราศจากโรคหรือไม่มีความพิการเท่านั้น แต่หมายถึงการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างดีด้วย
(กองสุขศึกษา, 2542 ข : 3)

ปัญหาสุขภาพอนามัยเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจและสังคม
ส่วนบุคคล ครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวม ประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
ในชนบทยังขาดความรู้ในการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและการส่งเสริมสุขภาพ แนวแก้ปัญหาเหล่านี้

ได้โดยถาวรภายใต้บริการของรัฐออกไปให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่อาจกระทัดรัดได้แต่ต้องใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานค่อนข้างสูง ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหาแนวทางอื่นที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหานี้ คือการปลูกฝังความรู้เรื่องสุขบัญญัติแห่งชาติ ให้แก่ประชาชนตั้งแต่วัยเรียน เพื่อจะได้มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ นับว่าเป็นหนทางที่เหมาะสมประการหนึ่ง ซึ่งสิ้นเปลืองงบประมาณน้อยและได้ผลในระยะยาว

เด็กวัยเรียน (School age) เป็นประชากรที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าประชากรอื่น ๆ เพราะเด็กกลุ่มนี้คือผู้ที่จะต้องเติบโตเป็นพลเมืองที่มีควมหมายต่อการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต (กองสุขศึกษา, 2542 ข : 3) ดังนั้นการจัดระบบการศึกษาจึงเป็นช่องทางกระจายความรู้เกี่ยวกับสุขบัญญัติที่ถ่วงขวางที่สุด เพราะสถานศึกษาเป็นที่รวมของเยาวชนในวัยต่าง ๆ กันตั้งแต่เด็กจนโต จึงจำเป็นต้องส่งเสริมสุขภาพพลานามัยของนักเรียนให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์อย่างแรง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ ซึ่งมุ่งให้พลเมืองมีสุขภาพที่ดี

การพัฒนาด้านสุขภาพในเด็กวัยเรียน จึงถูกกำหนดขึ้นเป็นนโยบายหลักควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านการศึกษา ในนโยบาย แผนพัฒนาเด็กกระยะยาว (กองสุขศึกษา, 2542 ข : 3) ดังเช่นคำกล่าวของปรัชญาทางการศึกษากล่าวไว้ว่า "เกณฑ์ที่จะให้การศึกษาในด้านอื่น ๆ นั้นสมควรจะต้องให้เด็กมีสุขภาพดีเสียก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญต่อจากครอบครัวทำหน้าที่ถ่ายทอดและสร้างเสริมทักษะความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติที่ถูกต้อง อันเป็นกระบวนการสังคมประภิด (Socialization) ที่จะช่วยให้เด็กมีสุขภาพที่ดีต่อไป นอกจากนี้เด็กได้ใช้ช่วงชีวิตอันยาวนานพอสมควรอยู่ในโรงเรียน ซึ่งบุคคลที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อเด็กก็คือครู เพราะครูเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการเลี้ยงสอนเด็กให้มีความรู้ตามหลักสูตรกำหนดคนนอกจากวิชาความรู้แล้ว ครูยังต้องทำหน้าที่สร้างเสริมและปลูกฝังให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี

ในปัจจุบันเด็กในประเทศกำลังพัฒนามีถึงร้อยละ 80 ที่เข้าโรงเรียนประถมศึกษา ร้อยละ 71.5 เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและร้อยละ 42.5 เข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการสำรวจปริมาณความรับผิดชอบงานอนามัยโรงเรียนของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล พบว่าเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล 1 คน ต้องรับผิดชอบนักเรียนประมาณ 900-1,500 คน ครูในโรงเรียนจึงมีบทบาทเป็น 5 เท่า ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เพราะครูมีโอกาสสัมผัสใกล้ชิดกับเด็กนักเรียนและพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นระยะเวลานานหลายปี เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจึงควรให้มีการส่งเสริมสุขภาพและสร้างทัศนคติด้านสุขภาพในเด็กนักเรียน โดยให้เด็กนักเรียนได้มีการปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ด้านและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสุขภาพต่าง ๆ โดยมีครูและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นพี่เลี้ยงจะสามารถทำให้บรรลุถึงการมีความรู้ ทัศนคติการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่

ถูกต้องได้ ทั้งนี้หากได้ให้การฝึกอบรมปลูกฝังความรู้ที่ถูกต้อง กระตุ้นให้เขารู้จักคิดวินิจฉัยปัญหา และแก้ไขปัญหาสุขภาพของตนเองจะเป็นบทเรียนที่ดีและเหมาะสมที่สุด สำหรับเชิงจริงและปลูกฝังให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี "การสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพในรูปแบบสุขบัญญัติแห่งชาติ ในทุกกลุ่มเป้าหมาย" เป็นนโยบายสุขภาพศึกษาแห่งชาติที่มุ่งให้เกิดการนำสุขบัญญัติแห่งชาติไปใช้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องเพื่อให้เกิดพฤติกรรมถาวรอื่นจะนำไปสู่การวางรากฐานด้านสุขภาพที่ดีต่อไป ซึ่งสถาบันการศึกษาจะมีส่วนช่วยเป็นอย่างมากในการปลูกฝังพฤติกรรมที่พึงประสงค์นี้ให้แก่เด็กและเยาวชน

แนวคิดและหลักการของมาตรฐานพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ

ปัญหาสาธารณสุขในปัจจุบันส่วนใหญ่ มีสาเหตุสำคัญที่เกิดจากการที่ประชาชนในประเทศมีพฤติกรรมสุขภาพไม่เหมาะสม การแก้ปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องปลูกฝังและสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่ดีให้เกิดขึ้นและควบคุมป้องกันปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลทำให้เกิดพฤติกรรมที่ผิดตั้งแต่เยาว์วัย เพราะวัยเด็กร่างกาย จิตใจ กำลังพัฒนาพร้อมที่จะเรียนรู้และรับการปลูกฝังทัศนคติ สร้างเสริมประสบการณ์ได้รวดเร็ว เด็กมีสุขภาพดีย่อมสามารถพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ทุก ๆ ด้านได้อย่างสมบูรณ์และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ ในอนาคตเนื่องจากพฤติกรรมสุขภาพแต่ละพฤติกรรมหรือกลุ่มพฤติกรรมมีปัจจัยหรือสาเหตุที่แตกต่างกัน บางพฤติกรรมถูกฝังลึกมานาน การเปลี่ยนแปลงจึงมีความยากง่ายแตกต่างกัน บางพฤติกรรมมีสาเหตุมาจากปัจจัยแวดล้อมสถาบันต่าง ๆ เช่น สังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปได้ การที่จะแก้ปัญหาดังกล่าวได้สำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือกันหลาย ๆ ฝ่ายอย่างจริงจัง จึงจะทำให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนั้นได้ยั่งยืนถาวร (กองสุขภาพ. 2542 ข : 9)

โดยเหตุที่สุขบัญญัติแห่งชาติ คือข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชนตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพดี ทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม ดังนั้น การส่งเสริมให้เด็กวัยเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ดีและปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นต่องัยหลักในการดำเนินงาน (กองสุขภาพ. 2542 ข : 9-15) ดังนี้

1. การดำเนินงานสุขบัญญัติแห่งชาติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เน้นการปลูกฝังสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพ โดยพัฒนาองค์ความรู้ที่จำเป็นส่งเสริมค่านิยมที่ถูกต้อง จัดประสบการณ์ในการสร้างเสริมทักษะที่จำเป็นทางสุขภาพ จนสามารถปฏิบัติได้อย่างสม่ำเสมอจนเป็นนิสัย

2. การดำเนินงานสุขบัญญัติแห่งชาติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยด้านบวก ขณะเดียวกันก็ต้องป้องกันปัจจัยด้านลบมิให้มีในโรงเรียนมัธยมศึกษา

3. การดำเนินงานสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องคำนึงถึง 2 ส่วนที่จำเป็น คือ

3.1 การปลูกฝังสร้างเสริมพฤติกรรมตามสภาพปัญหาสุขภาพให้เป็นพฤติกรรม การปฏิบัติที่นำวาระซึ่งมีการสร้างเสริมพัฒนาเจตคติ ค่านิยม

3.2 กระบวนการจัดการเรียนการสอน และสร้างเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้ ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ต้องให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ชุมชน และคำนึงถึงสภาพปัญหาจริงในชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน บ้านและชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้มีความเข้าใจในแผนงานโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดทำ อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมและให้การสนับสนุนในการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดพฤติกรรมครบวงจร ภายใต้แนวคิด "การทำงานแบบมีส่วนร่วม"

5. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นช่วงวัยของการเปลี่ยนแปลงทั้ง ด้านร่างกายและ อารมณ์ ตลอดจนการเรียนรู้ทางค่านิยมและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้โดยยึด ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จึงควรเป็นกิจกรรมที่คิดและดำเนินการโดยมีนักเรียนเองหรือกระบวนการ กลุ่มของนักเรียน โดยมีครูและผู้ปกครองที่มีส่วนร่วมให้การสนับสนุน

6. การดำเนินงานสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำเป็นต้องจัดทำเป็น แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมผสมผสานควบคู่กับ การบริการสุขภาพและการจัดสุขภาพาส สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษา เน้นให้นักเรียนได้ทำโครงการตามสาระการเรียนรู้และ ตามความสนใจ

7. การดำเนินงานสุขบัญญัติในโรงเรียนมัธยมศึกษา การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ เป็นส่วนสำคัญที่จะสะท้อนให้เห็นความสำคัญของแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม จึงควรมีการพัฒนา ระบบการเฝ้าระวังด้วยวิธีการที่เหมาะสม อาจจะใช้กระบวนการกลุ่มหรือการประเมินตาม สภาพจริง

การพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ จะบรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องได้ ได้รับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดจากบุคคลหลายฝ่าย ในโรงเรียนได้แก่ ผู้บริหาร ครูที่รับผิดชอบการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนด้านสุขภาพศึกษา และครูปฏิบัติการสอนรายวิชาอื่น ๆ สมาคม ผู้ปกครอง

คณะกรรมการนักเรียน ชมรมต่าง ๆ อาสาสมัครนักเรียนด้านสุขภาพ โดยที่แต่ละฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง

การดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นภารกิจของผู้บริหาร โรงเรียน ครู - อาจารย์ นักเรียน สมาคมครูและผู้ปกครอง องค์กรภาครัฐ เอกชนในท้องถิ่น ต้องให้ความร่วมมือดำเนินงานเพื่อเป้าหมายเดียวกัน คือ เยาวชนของชาติ มีพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องตามสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

กิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา จะบรรลุผลสัมฤทธิ์ตามนโยบายของชาติ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและนักเรียน คณะกรรมการดำเนินงาน ส่งเสริมสุขภาพระดับโรงเรียน องค์กรรัฐและเอกชน บุคลากรที่เกี่ยวข้องจึงต้องมีความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญตรงกันใบวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ นักเรียน ครูอาจารย์ ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ ในการปฏิบัติตนจนเป็นสุขนิสัยตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
2. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนปฏิบัติตนได้ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
3. เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันภายใต้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมของนักเรียน ครูอาจารย์ ผู้ปกครอง องค์กรรัฐและเอกชนในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย ภายใต้สาระสำคัญของ สุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ โดยความร่วมมือของสถานศึกษากับองค์กรภาครัฐ - เอกชน

ฉะนั้นเพื่อให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษาบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างดียิ่ง โรงเรียนควรกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญไว้ 3 ขั้นตอน ด้วยกัน (กองสุขภาพ. 2542 ข : 11) คือ

1. การวางแผนการดำเนินงาน โรงเรียนควรได้ทำกิจกรรม ดังต่อไปนี้
 - 1.1 ให้คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพของโรงเรียนจัดทำโครงการ/แผนงาน/กิจกรรม ตามกลุ่มพฤติกรรมสุขภาพของสุขบัญญัติแห่งชาติ
 - 1.2 จัดสัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญมีเจตคติค่านิยมที่ถูกต้องในการใช้สุขบัญญัติแห่งชาติเป็นเป้าหมายการยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายที่ตนรับผิดชอบ
 - 1.3 จัดให้มีการสอดแทรก สาระองค์ความรู้ด้านข้อเท็จจริงการสร้างเขตคติ ค่านิยมที่เหมาะสมสอดคล้องกับลักษณะวิชานั้น ๆ ที่บุคลากรแต่ละคนรับผิดชอบ โดยเฉพาะในรายวิชา สุขศึกษาและสาธารณสุข
 - 1.4 จัดให้มีศูนย์บริการ แนะนำ ให้คำปรึกษา ร่วมมือดำเนินกิจกรรมโดยให้

นักเรียนได้มีโอกาสรวมกลุ่ม คิดริเริ่มกิจกรรมนั้น ๆ

1.5 จัดให้มีการวางแผนนิเทศติดตาม ประเมินผล เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ

2. การปฏิบัติตามแผน โรงเรียนควรจัดให้มีหรือจัดกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อให้เป็นไปตามแผนและบรรลุวัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนในแต่ละระดับ (มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย) ภายใต้สภาพปัญหา ข้อจำกัด ข้อตกลงของโรงเรียน ชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญ อาทิ

2.1 สอดแทรกความรู้ด้านสุขบัญญัติแห่งชาติ ตามกลุ่มพฤติกรรมหลักให้ครบทุกองค์ประกอบ โดยให้นักเรียนได้พัฒนาองค์ความรู้เกิดทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับสุขบัญญัติแห่งชาติครบ 3 ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการปฏิบัติ จิตพิสัย ในรายวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ของรายวิชานั้น ๆ

2.2 แสวงหาสื่อ รูปแบบ กลวิธี ข้อมูลเชิงประจักษ์ สารสนเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารสำหรับโรงเรียน และชุมชนให้เป็นปัจจุบัน

2.3 ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ สัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ส่งผลสำเร็จกลวิธีรูปแบบกิจกรรม กับบุคลากรภายในโรงเรียน และเครือข่ายการทำงานสุขบัญญัติอย่างสม่ำเสมอ

2.4 สนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อสร้างพฤติกรรมสุขภาพจนเป็นสุขนิสัยติดกับนักเรียนในความรับผิดชอบของโรงเรียน ด้วยกิจกรรมอย่างหลากหลายเพื่อสร้างเจตคติ ค่านิยม ภายใต้แนวคิดการค้ำชูค่านิยมของคนส่วนมาก การค้ำชูค่านิยมของเพื่อนสมาชิก

2.5 แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน การดำเนินงานเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำกับติดตาม การนิเทศภายใน การประเมินผล สรุปรายงานผลการดำเนินงาน ในแต่ละกิจกรรม แผนงาน โครงการ

2.6 จัดตั้งชมรม กลุ่มอาสาสมัครกลุ่มผู้นำนักเรียนในโรงเรียนเพื่อดำเนินกิจกรรมตามหลักการแนวคิด ความสนใจของแต่ละกลุ่ม อาทิชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน อาสาสมัครป้องกันอุบัติเหตุ

3. การติดตามนิเทศประเมินผล จัดให้มีการติดตาม นิเทศ ประเมินผล ในรูปแบบต่าง ๆ โดยคำนึงถึงบทบาทหน้าที่ ภาระงานของแต่ละบุคคลเป็นประการสำคัญ การนิเทศภายในโดยคณะผู้บริหาร คณะกรรมการ คณะทำงาน ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เกิดกระบวนการดำเนินงานผลสำเร็จของการปฏิบัติกิจกรรมบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้การดำเนินงานเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติบรรลุตามวัตถุประสงค์ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง

จำเป็นต้องประสานใจความร่วมมือ ดำเนินตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเป็นสำคัญ อาทิ
บทบาทของผู้บริหาร

1. ส่งเสริมสนับสนุนอนุมัติให้จัดทำ แผนงาน/โครงการ/กิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โครงการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ นอกจากนี้อาจจะมีโครงการกิจกรรมอื่น ๆ ที่สนับสนุนกระบวนการเสริมสร้างพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพนั้น ๆ อาทิ โครงการผลิตและจัดหาสื่อประกอบการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นต้น
2. กำกับ ติดตาม นิเทศ บริหาร จัดการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล
3. กำหนดแนวปฏิบัติ มาตรการที่สนับสนุนการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพ การพัฒนาปัจจัยแวดล้อม การเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือกันดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละบุคคล

4. ประสานงานกับสถานบริการสาธารณสุข สมาคมครู ผู้ปกครอง องค์กรศาสนา องค์กรบริหารร่วมตำบล เทศบาลตำบลและหน่วยงานภาครัฐเอกชน เพื่อให้การสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณทรัพยากรต่าง ๆ กับแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม เสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ประเมินผลเข้าเรียนห่างยังถิ่น

บทบาทของครูสอนวิชาสุขศึกษา

1. เสนอโครงการ/แผนงาน/กิจกรรมการเสริมสร้างพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โครงการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพแก่นักเรียน โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพตามปัญหาสุขภาพของนักเรียน ซึ่งได้จาก การสำรวจ บันทึกการตรวจสุขภาพอนามัยนักเรียนในโรงเรียน กรณีที่มีปัญหาหลายประเด็นให้พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของปัญหา โดยคณะกรรมการ คณะทำงาน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ได้มีส่วนร่วมตัดสินใจว่าปัญหาอะไรควรรีบแก้ไขและกำหนดกิจกรรมโครงการ แผนงานให้สอดคล้องกับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อาทิครู นักเรียน ผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบช่วยกันวางแผนดำเนินการแก้ไขภายใต้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม
2. วางแผนดำเนินการสอนกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้สัมพันธ์กับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กนักเรียน กำหนดกิจกรรม กระบวนการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอภิปรายให้ความคิดเห็น กำหนดทางเลือกดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการ ทฤษฎี ผู้เรียนรู้และดำเนินการอย่างมีความสุข

3. ครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษามากกว่าจะทำการสอนโดยตรง กล่าวคือ ครูจะเป็นผู้คอยชี้แนะ สนับสนุน ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการกลุ่มเรียนรู้ตามขอบข่ายการแก้ปัญหาหรือใช้เทคนิคการสร้างพลัง หรือสร้างทักษะชีวิตไปเกิดในกลุ่มเพื่อนนักเรียน

4. สร้างเครื่องชี้วัดการประเมินผล และดำเนินการประเมินผล เช่น ใช้รูปแบบ "CIPPA MODEL" การประเมินผลตามสภาพจริง (Port Folio) โดยประสานงานร่วมมือกันกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข คณะกรรมการครู ผู้ปกครอง ชุมชนนักเรียน องค์กรรัฐ เอกชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมประเมินผลและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน

5. เป็นแบบอย่างพฤติกรรมตามสุขบัญญัติแห่งชาติที่ดี เช่น ไม่ดื่มเหล้า ไม่สูบบุหรี่ ไม่วันมาบายนุชต่าง ๆ

บทบาทของนักเรียนชมรมส่งเสริมสุขภาพ

1. จัดทำแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับโครงการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ โครงการพัฒนาปัจจัยแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนและ โครงการเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพที่คณะกรรมการสุขภาพในโรงเรียนได้อนุมัติให้ดำเนินการกำหนดภาระงาน

2. รายละเอียดของแผนปฏิบัติการแบ่งทีมรับผิดชอบ โดยพิจารณาแต่ละกิจกรรม แผนปฏิบัติการใช้รูปแบบกลวิธีสุขภาพอะไร กำหนดบุคคลที่จะรับผิดชอบ ให้เหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคล

3. การเตรียมการดำเนินการจะต้องครอบคลุมกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแต่ละกลวิธี อาทิ การผลิต จัดหาสิ่ง การเตรียมเนื้อหาวิชาการ การประชาสัมพันธ์ การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้เกิดแนวร่วม เกิดกระแสสังคมปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ การหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณรวมทั้งทรัพยากรที่จำเป็น

4. การดำเนินงานแต่ละทีมเป็นอิสระมีความเชื่อมั่นในพลังกลุ่มนักเรียน มีครูผู้ปกครอง เจ้าหน้าที่สาธารณสุขเป็นที่ปรึกษาหรือร่วมปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ด้วย ขณะเดียวกันการประเมินผลตรวจสอบ ผลสำเร็จในการทำงานเป็นระยะด้วยรูปแบบการประเมินผลอย่างหลากหลาย

5. กระตุ้นหรือสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองเกิดความรัก ความห่วงใย ตระหนักถึงความสำคัญในการให้ความร่วมมือดำเนินงานตามกลวิธีที่คณะกรรมการของนักเรียนได้กำหนดไว้ เพื่อให้บุคลิคาของคนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

บทบาทของผู้ปกครอง

1. ให้การสนับสนุนร่วมมือกับครู เจ้าหน้าที่สาธารณสุข องค์กรรัฐ เอกชน ดำเนินงานพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ พัฒนาปัจจัยแวดล้อมและเฝ้าระวังพฤติกรรม

สุขภาพ

2. ปฏิบัติตนส่งเสริมสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวดำรงชีวิต โดยใช้สุขบัญญัติแห่งชาติ เป็นกรอบในการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพพลานามัยที่ดี

3. นำเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน ด้านที่เกี่ยวข้องกับสุขบัญญัติแห่งชาติมาเป็นประเด็นอภิปรายถกเถียง เพื่อกำหนดพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของครอบครัวตนเองอย่างสม่ำเสมอ

บทบาทของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข

1. จัดทำระบบข้อมูลข่าวสารสารสนเทศด้านสุขบัญญัติแห่งชาติให้เป็นปัจจุบัน
2. วิเคราะห์ปัญหาสาธารณสุขที่เป็นปัญหาในระดับชาติของกลุ่มนักเรียนปัญหา

สาธารณสุขของนักเรียนและชุมชน

3. ให้บริการงานด้านวิชาการ กลวิธีสุขภาพ บริการป้องกันรักษาส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพตลอดจนพัฒนาปัจจัยแวดล้อม

4. สนับสนุนสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับกระบวนการที่จะปรับเปลี่ยนเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ เพื่อให้เกิดแรงจูงใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมได้

5. ร่วมมือกับครูสร้างเครื่องชี้วัดประเมินผลพฤติกรรมและความสำเร็จของงานเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

6. เป็นผู้นำที่มีแบบอย่างพฤติกรรมที่ดี

7. โน้มน้าวสร้างแรงจูงใจชักชวนให้สถาบันหลักต่าง ๆ ในสังคมร่วมมือกันสร้างเสริมและพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ พัฒนาปัจจัยแวดล้อม และเฝ้าระวังพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนอย่างค้ำถ่อ

แนวคิดการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา

แนวคิดในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนใน 2 ลักษณะควบคู่กันไป (ทองสุขศึกษา, 2542 ข : 17-18) คือ

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ครูผู้สอนที่รับผิดชอบในรายวิชานั้น ๆ จะกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละคาบการเรียนการสอน ให้สอดคล้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละรายวิชา ซึ่งจุดประสงค์การเรียนรู้เหล่านั้นจะครอบคลุมพฤติกรรมหลักของการเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียนเกิด 3 ด้านด้วยกันคือด้านพุทธิพิสัย

ต้นจิตพิสัยและด้านทักษะพิสัย โดยเฉพาะเน้นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนแต่ละบุคคลบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละคาบการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แต่การเรียนรู้จะไม่สมบูรณ์หรือนักเรียนอาจขาดประสบการณ์การเรียนรู้ในวิถีชีวิตจริง หรือพฤติกรรมอื่น ๆ ไม่ถูกต้องซ้ำ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมถาวรยิ่งขึ้น กิจกรรมเสริมหลักสูตรจะช่วยให้นักเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมหลักสูตร เพื่อการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาจจำแนกลักษณะของกิจกรรมเป็น 2 ลักษณะคือ

2.1 กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อให้ให้นักเรียนได้รับผลโดยตรงที่เกี่ยวกับตัวสุขภาพกาย สุขภาพจิต หรือเพื่อฝึกทักษะ ให้เกิดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2.2 กิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับองค์กรภาคีรัฐเอกชนในระดับโรงเรียน ชุมชน ให้เกิดกระแสสังคมในการสร้างเจตคติ ค่านิยม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงเพื่อให้นักเรียนเป้าหมายมีพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ (การดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตรอาจมอบหมายภาระงานให้นักเรียนจัดทำเป็น โครงการตามสาระการเรียนรู้ หรือ โครงการตามความสนใจ โดยมีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับสาระวิชาและวิถีชีวิตจริงของนักเรียน)

สถานศึกษา บุคลากร องค์กรรัฐเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา ควรได้คำนึงถึงแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรดังกล่าวข้างต้น ภายใต้แนวความคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมสอดคล้องกับสภาพปัญหาศักยภาพของโรงเรียนและท้องถิ่นเป็นประเด็นสำคัญ

แนวปฏิบัติกรดำเนินการดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา

การดำเนินงานกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรเน้น "การมีส่วนร่วม" (Participation) ของบุคลากรทั้งในโรงเรียนทุกฝ่ายและในชุมชน โดยให้ทุกคนได้เข้าถึงกิจกรรม (Empower) และเป็นความต้องการของโรงเรียนและชุมชนอย่างแท้จริง จะเป็น "การแก้ปัญหาจุดจุด" หรือ "ภาวภูที่ต้น" แม้โรงเรียนทั้งในเขตเมืองและชนบทจะมีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งสถานที่ตั้งขนาดของโรงเรียน ภูมิประเทศ สภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ซึ่งต้องปรับใช้กิจกรรมให้เหมาะสมในแต่ละโรงเรียน อย่างไรก็ตามมีแนวคิดและหลักการในการดำเนินกิจกรรมเสริมหลักสูตร ตามสุขบัญญัติแห่งชาติในโรงเรียนมัธยมศึกษา (กองสุขศึกษา, 2542 ข : 161-162) ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนให้มีการจัดตั้ง "คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน" เป็นการถาวรในทุกโรงเรียนและแต่งตั้ง "ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายสุขภาพ" เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง เพื่อทำหน้าที่ดูแลส่งเสริมสุขภาพบุคลากรทุกคนในโรงเรียนและชุมชน

คณะกรรมการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ควรประกอบด้วย

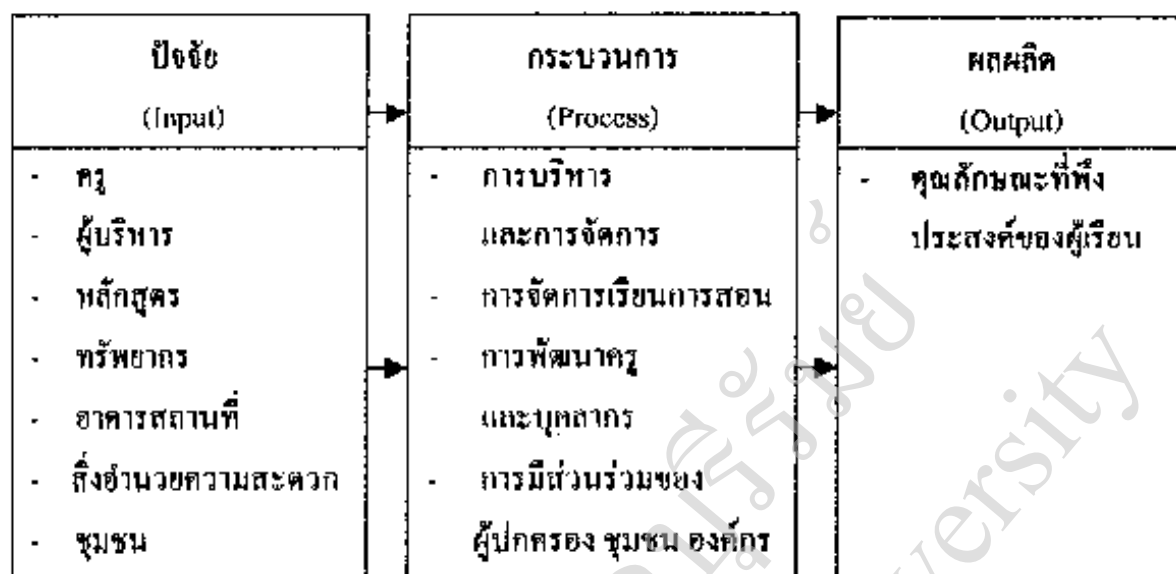
1. ผู้นำชุมชน อาทิ พระสงฆ์ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ที่ปรึกษา
 2. ผู้บริหารโรงเรียน ประธานกรรมการ
 3. นายกศมาคมผู้ปกครอง ครู และนักเรียน รองประธานกรรมการ
 4. ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียน กรรมการ
 5. เจ้าหน้าที่สาธารณสุข กรรมการ
 6. ผู้แทนองค์กรภาคเอกชน กรรมการ
 7. ครูอาสาสมัครฯ หรือผู้แทน 2-3 คน กรรมการ
 8. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายสุขภาพ กรรมการและเลขานุการ
 9. ครูสุขศึกษาหรือครูพลานามัย กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
 10. ประธานนักเรียนหรือผู้แทนนักเรียน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
- คณะกรรมการชุดนี้ มีหน้าที่ ดังนี้

1. ดูแลส่งเสริมสุขภาพบุคลากรทุกคนในโรงเรียน
2. กำหนดนโยบาย แนวทาง การวางแผนงาน การดำเนินงานและการติดตาม

ประเมินผลการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอนสุขศึกษา การจัดสิ่งแวดล้อมให้ออกสุขภาพดี การบริการสุขภาพและการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง นักเรียน

3. ประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรทั้งในโรงเรียนและชุมชนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง อาทิ นักเรียน ผู้ปกครอง ครู พระสงฆ์ ผู้นำ ชุมชน โดยผ่านทางองค์กร บ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ตลอดจนนำทรัพยากรในชุมชนมาดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม "สุขภาพดีของนักเรียน โดยนักเรียนเพื่อนักเรียน"

2. ครูและผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาให้มีการจัดตั้ง "ชมรมส่งเสริมสุขภาพ" อาทิ ชมรมสุนทรีย์โลก ชมรมรักอักษรรมชาติ ชมรมขะได้ประโยชน์ ชมรมต้นไม้ที่ระลึก ชมรมสวยได้ด้วยสมุนไพร ชมรมทานเพื่อช่วยชีวิตจะตดโส ชมรมเพื่อนเดือนเพื่อน ชมรมรวมพลคนรักกีฬา และชมรมมหัศจรรย์กีฬาและการละเล่นไทย ชมรมส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน ควรประกอบด้วย

ภาพประกอบ 1 การบริหารกระบวนการด้านการศึกษาในสถานศึกษา

มาตรฐานคุณภาพการศึกษา กำหนดให้ปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 51) มีลักษณะดังนี้

ด้านปัจจัย

ครู

มาตรฐานคุณภาพ

- มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนและสามารถปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ผู้บริหาร

- มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการมีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และวิสัยทัศน์ มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ด้านปัจจัย	มาตรฐานคุณภาพ
หลักสูตร	- มีหลักสูตรที่สอดคล้องเหมาะสม เชื่อมต่อการเรียนรู้ และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
ทรัพยากร	- มีเอกสาร สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ
อาคารสถานที่	- มีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ และสิ่งอำนวยความสะดวก
ชุมชน	- ผู้ปกครองชุมชนมีศักยภาพในการสนับสนุน การจัดการและพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
ด้านกระบวนการ	มาตรฐานคุณภาพ
การบริหารและการจัดการ	- มีการบริหารและการจัดการอย่างมีระบบ
การจัดการเรียนการสอน	- มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตร ขึ้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นระบบมีประสิทธิภาพ มีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลาง มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน
การพัฒนาบุคลากร และบุคลากรอื่น ๆ	- มีการพัฒนาครูและบุคลากรอื่นให้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถ ปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เต็มศักยภาพ
การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์การภาครัฐและเอกชน	- ส่งเสริมความสัมพันธ์และร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ผู้ปกครองชุมชน องค์การภาครัฐและเอกชน ในการจัดและพัฒนาการศึกษา

ทรัพยากรที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานด้านปัจจัยและกระบวนการดำเนินงานที่มีคุณภาพ ตามมาตรฐานด้านกระบวนการดังกล่าวข้างต้น ย่อมส่งผลให้ผลผลิตคือนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานด้านผลผลิต (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 52) คือ ผู้เรียนเป็นผู้ที่

1. มีความรู้ และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน
2. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจรวินิจฉัย มีความคิดสร้างสรรค์ และมีนิสัยรัก
3. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์
5. มีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปดนตรี และกีฬา
6. รู้จักตนเองซึ่งตนเองได้ และมีบุคลิกภาพที่ดี
7. มีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษ
8. มีทักษะในการจัดการและกรทำงานรักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
9. เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวชุมชน และสังคมสามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและปฏิบัติตามวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
10. มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ศิลปวัฒนธรรมไทย ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวัง สถานศึกษาจะต้องกำหนดกระบวนการและกิจกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับการจัดการศึกษา เพื่อดำเนินการตามกระบวนการต่าง ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ โดยสถานศึกษาจะต้องวางแผนกิจกรรมต่าง ๆ

ในภาคการศึกษา คำว่ากระบวนการ คือ กิจกรรมของส่วนต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อปัญหาด้านการจัดการศึกษา ซึ่งกระบวนการต่าง ๆ ของการจัดการศึกษา (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 52) น่าจะครอบคลุมกิจกรรมหลักดังนี้

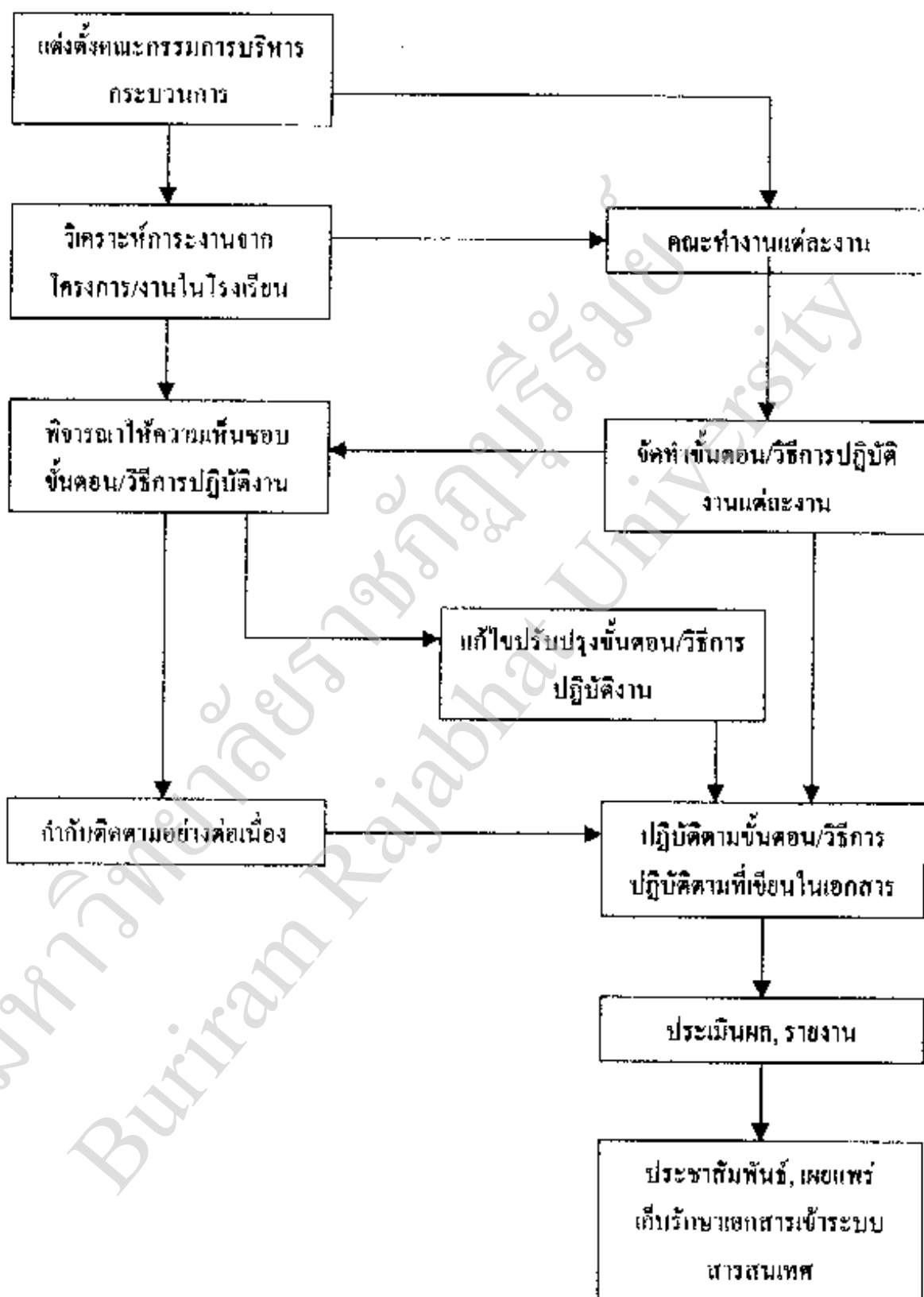
1. กระบวนการประชาสัมพันธ์
2. กระบวนการรับนักเรียน
3. กระบวนการออกแบบหลักสูตร
4. กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
5. กระบวนการเรียนการสอน

6. กระบวนการทดสอบ วัดผล
7. กระบวนการนิเทศภายใน
8. กระบวนการพัฒนาบุคลากร
9. กระบวนการจัดซื้อ การจัดจ้าง จัดหา
10. กระบวนการเคลื่อนย้าย จัดเก็บ รักษาวัสดุอุปกรณ์

จากกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ สถานศึกษาจะต้องกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เกิดความสม่ำเสมอ โดยจะต้องพิจารณาจัดทำสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 53) ได้แก่

1. กำหนดเกณฑ์การดำเนินงานของกระบวนการหรือกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน
2. กำหนดแนวทางการดำเนินงานเป็นเอกสาร โดยจะต้องระบุการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ให้ครอบคลุมสถานการณ์ต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน รวมทั้งระบุเงื่อนไขหรือข้อห้ามของการปฏิบัติงานที่จะเป็นเหตุให้การดำเนินงานไม่บรรลุตามนโยบาย วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย
3. กำหนดวิธีการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานทุกคน ทุกฝ่าย ให้ชัดเจน

นอกจากนี้แล้ว สถานศึกษาจะต้องพิจารณากระบวนการต่าง ๆ วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อยของกระบวนการ และต้องพร้อมที่จะช่วยส่งเสริม กำหนดมาตรการหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจัดการที่อำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยสถานศึกษาสามารถดำเนินงานบริหารกระบวนการตามขั้นตอนดังภาพประกอบ 2 (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 53-54)

ภาพประกอบ 2 การบริหารและกระบวนการ

การจัดกระบวนการในสถานศึกษาที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องอาศัย
การบริหารในแต่ละขั้นตอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 55) ดังนี้

ขั้นตอนในการบริหาร กระบวนการและ ทรัพยากร	วิธีดำเนินงาน	การส่งเสริมสนับสนุน ในเชิงบริหาร
1. วิเคราะห์ภาระงาน โครงการ งานใน โรงเรียน	<ol style="list-style-type: none"> คณะกรรมการบริหาร กระบวนการวิเคราะห์ ภาระงานโครงการ งานต่าง ๆ ในโรงเรียน ประชุมชี้แจงผู้เกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายในโรงเรียนเพื่อให้ ทราบภาระงาน 	<ol style="list-style-type: none"> คณะกรรมการบริหารกระบวนการ ประกอบไปด้วยคณะ กรรมการบริหาร โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าฝ่าย หัวหน้าหมวด หัวหน้างาน ครู-อาจารย์ที่ได้รับมอบหมาย หรือผู้เกี่ยวข้องในงานนั้น ๆ
2. จัดทำขั้นตอนวิธีการ ปฏิบัติงานแต่ละงาน	<ol style="list-style-type: none"> แต่งตั้งคณะทำงานซึ่ง ได้แก่ ครู-อาจารย์หรือ ฝ่าย หมวดวิชา งาน จัดทำขั้นตอนวิธีการ ปฏิบัติงานแต่ละงาน 	<ol style="list-style-type: none"> กำหนดให้บุคคลฝ่าย หมวดวิชา งานที่เป็น คณะทำงาน จัดขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน ของแต่ละงานในส่วน ความรับผิดชอบของตัวเอง (บุคคลหรือฝ่ายหรือ หมวดวิชาหรืองาน) จัดทำเป็นเอกสารบันทึก กระบวนการจากจุดเริ่มต้น จนถึงสุดท้าย เขียนในสิ่ง ที่เราทำ ทำในสิ่งที่เราเขียน

ขั้นตอนในการบริหาร กระบวนการและ ทรัพยากร	วิธีดำเนินงาน	การส่งเสริมสนับสนุน ในเชิงบริหาร
<p>3. พิจารณาให้ความเห็น ชอบ ขั้นตอน วิธีการ ปฏิบัติงาน</p> <p>4. ปฏิบัติตามขั้นตอน วิธีการ</p>	<p>1. คณะกรรมการบริหาร กระบวนการพิจารณาให้ ความเห็นชอบ ขั้นตอน วิธี การปฏิบัติงาน</p> <p>2. เสนอคณะกรรมการปรับปรุง แก้ไขขั้นตอน วิธีการ ปฏิบัติงานที่ยังไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ไม่สมบูรณ์</p> <p>1. เมื่อได้รับพิจารณาจาก คณะกรรมการบริหาร กระบวนการแล้วนำไปสู่ การปฏิบัติตามที่เขียนไว้ใน เอกสาร</p> <p>2. ในกรณีที่คณะกรรมการ บริหารได้พิจารณาเห็นว่า ต้องแก้ไขปรับปรุง ในขั้นตอน วิธีการปฏิบัติ คณะกรรมการต้องแก้ไข ปรับปรุง ก่อนนำไป ปฏิบัติจริง</p>	<p>1. รับรองกระบวนการที่ คณะกรรมการได้เสนอขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงานก่อนนำไปสู่ การปฏิบัติ</p> <p>2. คณะทำงานเสนอให้พิจารณา ในรูปของเอกสารการปฏิบัติ</p> <p>3. พิจารณาความเห็นไปได้ ในแต่ละขั้นตอน</p> <p>1. ขั้นตอนคณะกรรมการนำไปสู่ การปฏิบัติตามขั้นตอนที่เขียน ไว้ในเอกสารให้ครบทุกขั้น ตอนตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงจุด สุดท้าย</p>
<p>5. กำกับติดตามอย่าง ต่อเนื่อง</p>	<p>1. คณะกรรมการบริหาร กระบวนการกำกับติดตาม การปฏิบัติงานทุกขั้นตอน</p> <p>2. ให้งบวิญญูและกำลังใจให้คำ ติชมช่วยเหลือในปัจจัย ต่าง ๆ</p>	<p>1. กำหนดให้มีแผนกำกับ ติดตาม ทุกขั้นตอน</p>

ขั้นตอนในการบริหาร กระบวนการและ ทรัพยากร	วิธีดำเนินงาน	การส่งเสริมสนับสนุน ในเชิงบริหาร
6. ประเมินผล รายงาน	1. เมื่อยสิ้นสุดกระบวนการ ปฏิบัติงานแล้วต้อง ประเมินผล 2. รายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ	1. ต้องมีการประเมินขั้นตอน ต่าง ๆ ทุกขั้นตอนว่ามีผล เกิดขึ้นอย่างไร 2. รายงานให้คณะกรรมการ บริหารกระบวนการทราบ และรับรอง
7. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ เก็บรักษาเอกสารเข้า ระบบสารสนเทศ	1. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ให้ฝ่าย หน่วยงาน ต่าง ๆ 2. เก็บรักษาเอกสารขั้นตอน วิธีการปฏิบัติ	1. รับทราบเพื่อเป็นแนวทาง ในทิวข้อคิดเห็น ในการปฏิบัติงานต่อไป 2. กำหนดให้เก็บรักษาเอกสาร ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน หรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เกิด จากการปฏิบัติงานและได้ ประเมินความสำเร็จแล้วเข้า ระบบสารสนเทศ เพื่อใช้เป็น เอกสารอ้างอิงในการปฏิบัติ งานในครั้งต่อไป

ในการบริหารกระบวนการ บุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญของความสำเร็จ การพัฒนา
การศึกษานำมาตรฐานคุณภาพสถานศึกษาจะต้องมอบหมายให้บุคลากร 4 ประเภท มีบทบาทตาม
ประเภทของผู้เกี่ยวข้องกับกระบวนการ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 57) ดังนี้

1. ผู้นำหน่วยงาน (Leader) ทำหน้าที่กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) กลยุทธ์ (Strategy)
สร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติ ชักนำและจูงใจให้เกิดการทำงาน
ที่มีประสิทธิภาพบรรลุเป้าหมายเชื่อมโยงประสานบูรณาการกระบวนการของหน่วยงานต่าง ๆ
เพื่อสร้างสรรค์ผลผลิต

2. ผู้ให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาบุคลากร (Coach) งานในส่วนนี้ต้องการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ผู้ให้คำปรึกษาจะทำหน้าที่สอนแนะนำไปสู่คำปรึกษาด้านวิชาชีพ ความรู้ ความสามารถทักษะความชำนาญ ให้การอบรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพแต่ละประเภทที่มีอยู่ในงานและ กระบวนการและให้การส่งเสริม สนับสนุน ให้ผู้ปฏิบัติเพิ่มขีดความสามารถและความเชี่ยวชาญ เฉพาะด้านตามความจำเป็นในกระบวนการ

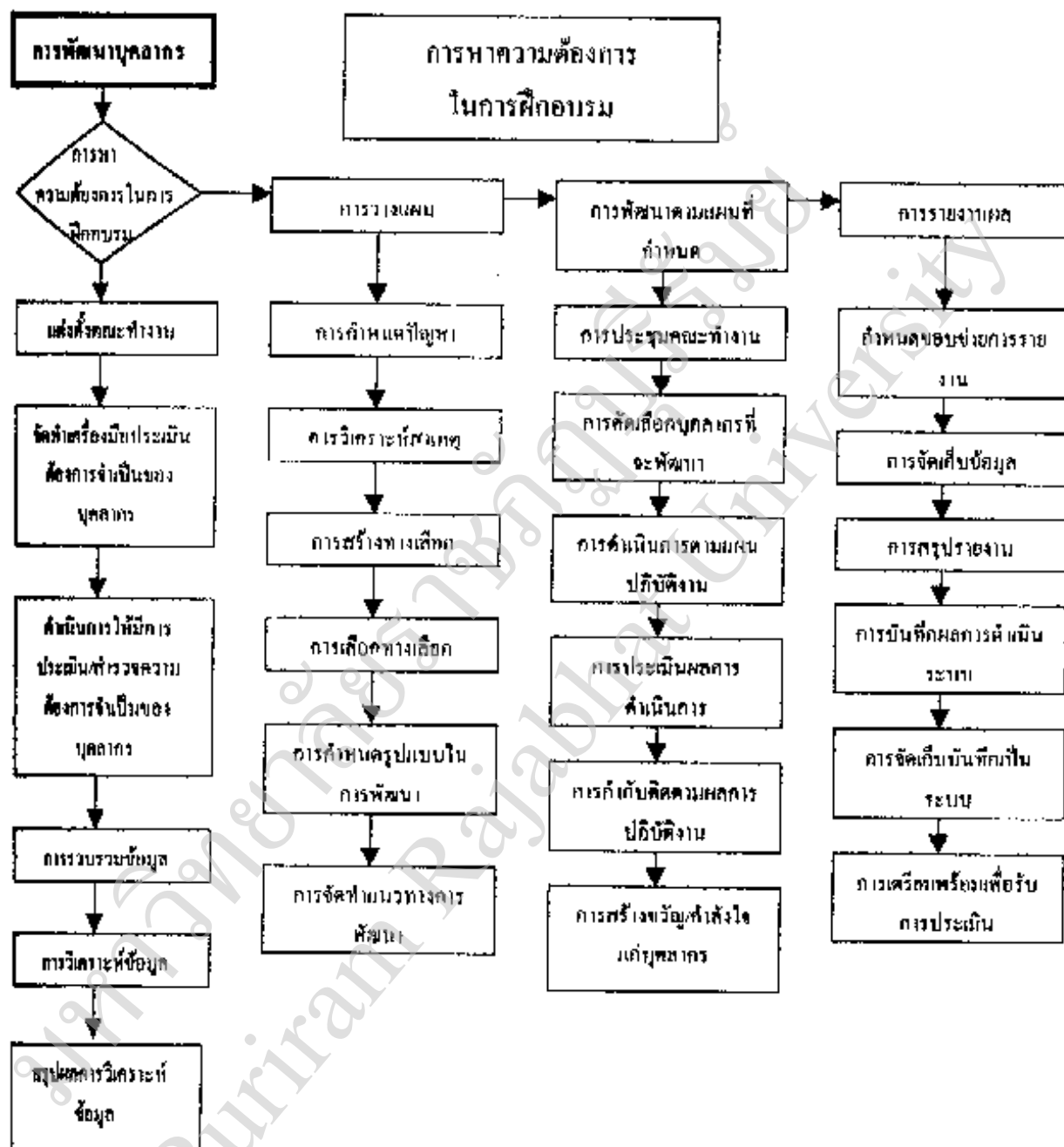
3. ผู้จัดการกระบวนการหรือเจ้าของกระบวนการงาน (Process Owner) ทำหน้าที่ประสาน กิจกรรมและภาระงานต่าง ๆ ให้เกิดความสอดคล้องและเกิดความมั่นใจว่าจะไม่มีอุปสรรคใดเกิดขึ้น ระหว่างกระบวนการทำงานหรือที่จะส่งผลกระทบต่อผลผลิต แต่ไม่ใช่ในฐานะผู้บังคับบัญชาหรือ หัวหน้างาน

4. ผู้ปฏิบัติกระบวนการงาน (Process Performer) เป็นฝ่ายปฏิบัติการที่มีความรู้ ความสามารถและมีความชำนาญในการปฏิบัติงานนั้น ๆ ตามภาระงานในกระบวนการนั้น ๆ อบรม นี้อารมณ์ มีความคิด มีอิสระในการตัดสินใจได้ด้วยตนเองสามารถทำงานเป็นทีม

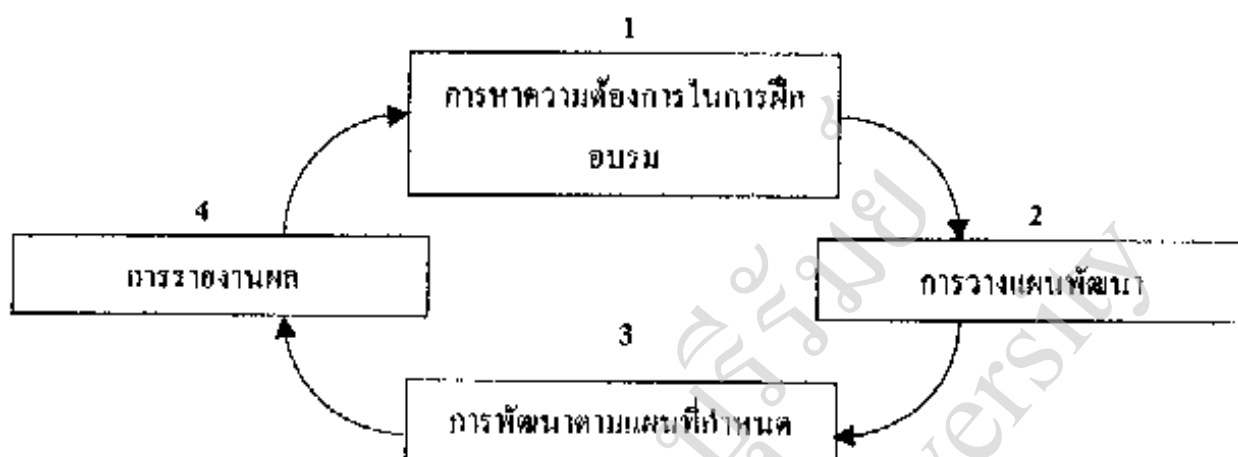
สรุปได้ว่าการบริหารกระบวนการจัดการ ของการศึกษาที่มีมาตรฐานคุณภาพ สถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการ โดยเร่งด่วน คือการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญในการจัดการเรียนการสอนปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากร นับว่าเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพ การปฏิบัติงานที่มุ่งไปสู่คุณภาพและประสิทธิภาพขององค์กร การพัฒนาบุคลากรถือว่าเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารของสถานศึกษา โดยผู้บริหารควรมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ซึ่งผลการตรวจจะทำให้ทราบสภาพความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อให้ครูมีความรู้ ความสามารถและเชี่ยวชาญ ในการจัดการจัดการเรียนการสอนและสามารถปฏิบัติงานตามบทบาท หน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพ เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ จริยธรรมที่พึงประสงค์ มีความสามารถในการบริหารจัดการมีภาวะผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์และวิสัยทัศน์กว้างไกล ควรมีการดำเนินการ ตามขั้นตอน ดังภาพประกอบ 3.4 (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 57-58)

ภาพประกอบ 3 วงจรการพัฒนาบุคลากร

ภาพประกอบ 4 การพัฒนาบุคลากร

รายละเอียดขั้นตอนการพัฒนาบุคลากร

1. การหาความต้องการในการฝึกอบรม (Training Needs) การพัฒนาบุคลากรจำเป็นต้องหาความต้องการของบุคลากรในหน่วยงาน สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาตัดสินใจเพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีควมรู้ ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การหาความต้องการในการฝึกอบรมของบุคลากรอาจใช้ยุทธศาสตร์ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 59-60) ดังนี้

1.1 แต่งตั้งคณะทำงาน การแต่งตั้งคณะทำงานหาความต้องการในการฝึกอบรมของบุคลากรควรประกอบด้วยบุคลากรจากหลายฝ่าย โดยให้ผู้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารสถานศึกษาคิดจำนวนที่เหมาะสม

1.2 จัดทำเครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากร การจัดทำหรือมีคำสั่งตรวจสอบความต้องการจำเป็นของบุคลากร เพื่อการพัฒนาคณะทำงาน ควรจะได้มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านปัจจัยเกี่ยวกับครูและผู้บริหาร โดยอาจจัดทำเป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์หรือแบบสำรวจเป็นต้น หรืออาจนำเครื่องมือประเมินความต้องการจำเป็นของบุคลากร เพื่อการพัฒนาจากฝ่ายสารสนเทศของโรงเรียนที่ได้จัดทำไว้แล้วมาใช้

1.3 ดำเนินการให้มีการประเมินสำรวจความต้องการจำเป็นของบุคลากร การดำเนินการให้มีการสำรวจความต้องการจำเป็นของบุคลากร ควรแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดเก็บข้อมูลทราบเป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้เครื่องมือที่ร่วมกันจัดทำขึ้น ตามข้อ 1.2 ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลตามระยะเวลาที่เหมาะสม แต่ถ้าหากมีข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนที่มีการจัดเก็บสรุปไว้แล้ว ก็อาจนำข้อมูลนั้น ๆ มาใช้ได้เลย

1.4 การรวบรวมข้อมูล การรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความต้องการจำเป็นของบุคลากร ควรรวบรวมข้อมูลตามหมวด/ฝ่าย/งาน โดยพยายามจัดเก็บข้อมูลให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพื่อให้มีข้อมูลที่ตรงกับความต้องการของบุคลากรอย่างแท้จริง

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล คณะทำงานนำข้อมูลที่ได้จากหมวด/ฝ่าย/งานต่าง ๆ มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ หรือสังเคราะห์ ความต้องการของบุคลากรประมวลเป็นภาพรวม ความต้องการของหมวด/ฝ่าย/งานของโรงเรียน

1.6 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปรายงานการหาความต้องการจำเป็นของบุคลากร เพื่อประกอบการตัดสินใจในการพัฒนา คณะทำงานควรรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสำรวจให้ได้มากที่สุด เพื่อนำมาประมวลสังเคราะห์เป็นหมวดหมู่ตามลักษณะความต้องการจำเป็นของหมวด/ฝ่าย/งานและโรงเรียน เพื่อกำหนดสภาพปัญหาความต้องการของบุคลากรสำหรับใช้เป็นข้อมูลเพียงต้นฉบับการต่อไป แต่ถ้าหากมีข้อมูลในสารสนเทศของโรงเรียน อาจจะนำมาใช้ได้เลย ทั้งนี้ย่อมอยู่ในดุลยพินิจของคณะทำงานการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเป็นสำคัญ

2. การวางแผน (Planning) การวางแผนพัฒนาบุคลากรเป็นการกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน การวางแผนที่ดีควรเกิดจากการร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่ายหรือเป็นการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความตระหนักในการร่วมคิด ร่วมกันและร่วมกันพัฒนา บุคลากรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 60-61) ดังต่อไปนี้

2.1 การกำหนดปัญหา การกำหนดสภาพปัญหาความต้องการเป็นการกำหนดปัญหาที่ได้จากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อ 1.6 โดยโรงเรียนจะต้องแสดงผลความต้องการจำเป็นอย่างชัดเจนพร้อมระบุสิ่งที่ต้องพัฒนาตามลำดับความต้องการ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ตรงตามความต้องการ

2.2 การวิเคราะห์หาสาเหตุ การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาให้นำปัญหาที่ได้มาทั้งหมดมาจัดลำดับความสำคัญตามความจำเป็นเร่งด่วน และเลือกปัญหาที่มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาของโรงเรียน มาจัดวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งปัญหาโดยใช้เทคนิค

แผนผังก้างปลา (Fishbone Technique) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์หาสาเหตุปัญหา

2.3 การสร้างทางเลือก การสร้างทางเลือก เป็นการค้นหาวิธีการที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากร โดยใช้วิธีการระดมพลังสมอง (Brainstorming) จากบุคลากรที่เกี่ยวข้องซึ่งรวบรวมทางเลือกให้ได้มากที่สุด จากนั้นนำมาประมวลถึงสาเหตุทางเลือกให้เป็นหมวดหมู่ตามสภาพลักษณะที่คล้ายคลึงกัน

2.4 การเลือกทางเลือก การเลือกทางเลือกควรพิจารณาจากองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความพร้อมของโรงเรียน สภาพภาพของบุคลากร ความเหมาะสมทั้งด้านเวลาและงบประมาณ ความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ครอบคลุมงานหรือภารกิจของโรงเรียน

2.5 การกำหนดรูปแบบในการพัฒนา การกำหนดรูปแบบในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนต้องสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและทางเลือกที่จะใช้ในการพัฒนาบุคลากร อาจจะเป็นการฝึกอบรมการประชุมสัมมนา การประชุมปฏิบัติการ ศึกษาดูงานหรือการมอบหมายให้ศึกษาค้นคว้า

2.6 การจัดตั้งแนวทางการพัฒนา การจัดทำแนวทาง การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนขึ้นอยู่กับภารกิจ กำหนดรูปแบบในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนเป็นสำคัญ โดยกำหนดภารกิจหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาตามแผนที่กำหนด (Implementation) การพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานของฝ่าย/หมวดวิชา/งานของโรงเรียน นับว่ามีความสำคัญที่จะทำให้แผนการปฏิบัติงานนั้นประสบความสำเร็จและเห็นผลตามสภาพที่ได้ดำเนินการ ดังนั้นผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบดำเนินการตามขั้นตอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 61-62) ต่อไปนี้

3.1 การประชุมคณะทำงาน การประชุมคณะทำงานเป็นการสร้างความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงานของโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนที่เกิดจากความต้องการของฝ่าย/หมวดวิชา/งานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นผู้กำหนดจึงควรทำความเข้าใจในแผนปฏิบัติงาน/โครงการการพัฒนาแต่ละระยะโดยครบถ้วนทุกขั้นตอน ทั้งนี้เพื่อให้การเตรียมการปฏิบัติงานมีลำดับขั้นตอนชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้

3.2 การคัดเลือกบุคลากรที่จะพัฒนา การคัดเลือกบุคลากรที่จะพัฒนาตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการของโรงเรียนที่กำหนดไว้ ควรเน้นที่บุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการะงานที่ได้รับมอบหมายเป็นสำคัญ โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ การศึกษา การผ่านการฝึกอบรมหรือประสบการณ์ตามที่กำหนด

3.3 การดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน การดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการ นอกจากคณะกรรมการหรือผู้ดำเนินการจะประชุมปรึกษาหารือหรือทำความเข้าใจเกี่ยวกับแผนปฏิบัติงาน โครงการแล้ว ยังต้องเป็นต้องมีการเตรียมการก่อนการดำเนินการ ตามลักษณะของแผนปฏิบัติการ โครงการนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการ สำหรับการดำเนินการตามแผน ปฏิบัติการ/โครงการผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบความกำหนดบทบาทภารกิจความรับผิดชอบแต่ละขั้นให้ชัดเจนเพื่อให้มีวิสัยทัศน์ร่วมกันในการดำเนินการ

3.4 การประเมินผลการดำเนินการ การประเมินผลการดำเนินการตามแผน ปฏิบัติงาน/โครงการควรมีการประเมินผลเป็นระยะทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ก่อนดำเนินการระหว่าง ส่วนนิการและเสร็จสิ้นโครงการ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินที่เป็นสาระของการประเมิน ต่อเนื่องอยู่กับธรรมชาติและขั้นตอนของแผนปฏิบัติงาน/โครงการนั้น ๆ เป็นสำคัญโดย คณะทำงานจัดเตรียมเครื่องมือไว้ก่อนดำเนินการ

3.5 การกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากร โรงเรียนควรถือเป็นนโยบายที่จะมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของบุคลากรเหล่านั้นตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการ โดย มอบหมายให้ฝ่าย/หมวดวิชา/งานเป็นผู้กำกับติดตามและรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบเป็นระยะ ๆ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อไป

3.6 การสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากร หลังการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงาน ของบุคลากรที่ผ่านการพัฒนารูปแบบของโรงเรียนเป็นระยะทุกขั้นตอนแล้วควรมี การประมวลผล การกำกับติดตาม เพื่อคัดเลือกบุคลากรที่มีผลงานหรือมีคุณสมบัติที่เป็นแบบอย่าง ตามข้อกำหนดของโรงเรียนให้เป็นบุคคลดีเด่นรับรางวัลยกย่องเชิดชูเกียรติและเผยแพร่งาน ในระดับต่าง ๆ

4. การรายงานผล (Report) การรายงานผลเป็นการสรุปรวบรวมผลที่เกิดจาก การปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการตามภารกิจที่รับผิดชอบ เพื่อเสนอต่อหน่วยงาน/องค์กร ที่เกี่ยวข้องโดยมีการดำเนินการตามขั้นตอน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา, 2542 : 62-63) ดังนี้

4.1 กำหนดขอบข่ายการรายงาน หลังจากที่ได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน โครงการต่างๆ เป็นที่เรียบร้อยแล้วคณะกรรมการตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการของโรงเรียนควรนำ ผลสรุปการดำเนินการตามแผนปฏิบัติงาน/โครงการนั้น ๆ มาร่วมประชุมปรึกษาหารือเพื่อ ตรวจสอบ เปรียบเทียบกับข้อกำหนดคุณภาพของโรงเรียน พร้อมระบุสิ่งที่ป็นไปตามข้อกำหนด (ผ่านเกณฑ์การประเมิน) หรือไม่เป็นไปตามข้อกำหนด (ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน) โดยประมวล เป็นเอกสารรายงานต่อผู้เกี่ยวข้องหรือสาธารณชนต่อไป

4.2 การจัดเก็บข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลเพื่อจัดทำรายงาน คณะทำงานจะต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้ได้ข้อมูลครบถ้วน โดยการประสานงานกับผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์สำหรับการนำมาใช้จัดทำรายงานต่อไป

4.3 การสรุปรายงาน การสรุปรายงานถือว่าเป็นเอกสารข้อมูลการประมวลผลการดำเนินงานของโรงเรียนในรอบปีในด้านต่าง ๆ โดยเอกสารข้อมูลรายงานฉบับนี้สามารถให้คำตอบตามข้อกำหนดคุณภาพของโรงเรียนในด้านนั้น ๆ ได้ เอกสารสรุปรายงานควรนำเสนอในรูปแบบง่ายต่อความเข้าใจเหมาะสมกับคนทุกระดับที่จะศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน (Stakeholders)

4.4 การบันทึกผลการดำเนินการ การบันทึกผลการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของโรงเรียนจะต้องบันทึกประวัติการดำเนินการพัฒนาบุคลากรเป็นรายบุคคลเพื่อเป็นประโยชน์ในการทวนสอบและพิจารณาความจำเป็นในการขอเข้ารับการพัฒนาบุคลากรครั้งต่อไป ประวัติการพัฒนาบุคลากรควรประกอบด้วย รายละเอียด/ประวัติของผู้เข้ารับการอบรมรายละเอียดหลักสูตรการอบรมวิทยากรระยะเวลาการฝึกอบรม ผลการประเมินผู้เข้ารับการศึกษา

4.5 การจัดเก็บบันทึกเป็นระบบ การจัดเก็บข้อมูลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบเป็นการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลตามลักษณะของงาน/โครงการเป็นสำคัญโดยโรงเรียนจะต้องจัดระบบวิธีการจัดเก็บบันทึกคุณภาพ ซึ่งเป็นหลักฐานที่เป็นรูปแบบเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่โรงเรียนจัดทำได้เพื่อแสดงว่า โรงเรียนได้ดำเนินการต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้และมีขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างครบถ้วนตามข้อกำหนดของระบบคุณภาพ เพื่อให้สามารถเรียกใช้ได้ง่ายโดยรวบรวม รวบรวม รวบรวม จัดหมวดหมู่ ทำดัชนีการจัดเก็บเข้าแฟ้ม การนำไปใช้ การเก็บดูแลรักษาข้อมูล การกำหนดระยะเวลาจัดเก็บและค่าจัดทำลายข้อมูลตามกำหนดระยะเวลาของการจัดเก็บบันทึกข้อมูลจากนั้นส่งให้ฝ่ายสารสนเทศของโรงเรียนจัดเก็บข้อมูลต่อไป

4.6 การเตรียมพร้อมเพื่อรับการประเมิน การเตรียมการเพื่อเตรียมรับการประเมินทั้งภายในและภายนอก ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการรับการประเมินควรศึกษาเอกสารคู่มือคุณภาพซึ่งเป็นเอกสารรวบรวมนโยบายของโรงเรียน เกณฑ์มาตรฐาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ตลอดจนผลการปฏิบัติงานตามข้อกำหนดคุณภาพของโรงเรียน ให้เป็นที่เข้าใจและพร้อมที่จะรับการประเมินทั้งภายในและภายนอก

4. การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา

การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญอีกประการหนึ่งในการบริหารกระบวนการคุณภาพการศึกษา ในที่นี้จะกล่าวถึงทรัพยากรทางการศึกษาเฉพาะที่เป็น

1.3 หากต้องมีการจัดซื้อ/จัดจ้าง ต้องดำเนินการตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัสดุ กำหนดค่าให้มีขั้นตอนชัดเจน โปร่งใส ตรวจสอบได้

2. มีการสำรวจความต้องการที่ต่าง ๆ จากครูผู้สอน อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
3. จัดให้มีการอบรม/แนะนำการใช้วัสดุ อุปกรณ์ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
4. จัดให้มีคู่มือการใช้อุปกรณ์ของแต่ละเครื่อง
5. จัดให้มีการตรวจสอบสภาพอุปกรณ์ ตามกำหนดระยะเวลา คือก่อนใช้และหลังการใช้ทุกครั้ง และทุกสิ้นภาคการศึกษา
6. ผู้ใช้ต้องมีการ ประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้ทุกครั้ง
7. จัดให้มีการลงทะเบียน และมีระบบการจัดเก็บที่เหมาะสมและง่ายต่อการค้นหาเพื่อการใช้งาน

8. มีบันทึกแสดงสถิติการใช้สื่อต่าง ๆ
9. มีทะเบียนซ่อมบำรุงของอุปกรณ์ทุกเรื่อง
10. กำหนดระเบียบการให้บริการ
8. การบริหารแหล่งบริการเพื่อการเรียนรู้

การจัดการศึกษาในปัจจุบันเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกโอกาสตามความสามารถและความสนใจ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องจัดให้มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ให้ได้มากที่สุด มีข้อมูลสารสนเทศที่ทันสมัยเป็นปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีแหล่งบริการด้านการเรียนการสอนที่หลากหลายและตอบสนองต่อผู้เรียนได้มากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษามีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้และข้อมูลแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง โดยสามารถดำเนินการตามแนวทาง (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 65-66) ต่อไปนี้

1. โรงเรียนควรมีโครงการ ส่งเสริม สนับสนุน ให้ห้องสมุดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในโรงเรียน
2. จัดให้มีห้องโสตทัศนศึกษา ห้อง Sound Lap ที่พร้อมให้บริการทั้งในและนอกเวลา
3. จัดให้มีห้องอื่นๆ ตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น ห้องพุทธศาสนา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปวัฒนธรรม ห้องเกียรติภูมิ ห้องปฏิบัติการของหมวดวิชาที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ควรจัดให้มีห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นเอกเทศจากการสอนตามปกติ เพื่อให้ให้นักเรียนไปปฏิบัติการตามความสนใจ
5. จัดให้มีข้อมูลสารสนเทศตามเพื่อการเรียนรู้และข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

ด้วยตนเองมีการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

9. การบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณที่สภานิติสภาเป็นกระบวนการของกิจกรรมทางการบริหาร นับตั้งแต่การวางแผน การเตรียมการ งบประมาณ กำหนดงบประมาณ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณ ดูแลการใช้จ่ายเงินงบประมาณ ตลอดจนการรายงานผลการปฏิบัติงาน โดยทั่วไปการใช้เงินงบประมาณ สภานิติสภาต้องห้ามถึงหลักการ 3 ประการ คือ ใช้เงินต้องตามระเบียบใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์และบริหารการเงินให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. 2542 : 66) โดยดำเนินการดังนี้

1. สืบรวจข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและแหล่งของงบประมาณที่มีอยู่ในชุมชน
2. วางแผนเพื่อแสวงหาความร่วมมือที่จะให้ได้อีก ซึ่งงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอตามความต้องการจำเป็น
3. ดำเนินง งบประมาณเพื่อให้เกิดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ
4. จัดระบบการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้
5. จัดให้มีการประเมินผลการบริหารงบประมาณ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

ของการดำเนินงาน

6. จัดทำรายงานผลการบริหารงบประมาณ และกำหนดแนวปฏิบัติในการบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารกระบวนการ หมายถึง การออกแบบกระบวนการทำงานเป็นลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน การแนะนำ การนิเทศ การพัฒนา ผู้ปฏิบัติกระบวนการงานและการประเมินผล เพื่อให้บริการด้านการเรียนการสอนที่หลากหลาย ตามสภาพแวดล้อม ทรัพยากร งบประมาณและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในการดำเนินงานสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพ

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

โรงเรียนมัธยมศึกษา คือสถาบันหรือองค์การจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสังคม เป็นหน้าที่ให้บริการทางด้านการศึกษาแก่นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องของสังคมนั้นเป็นหลัก

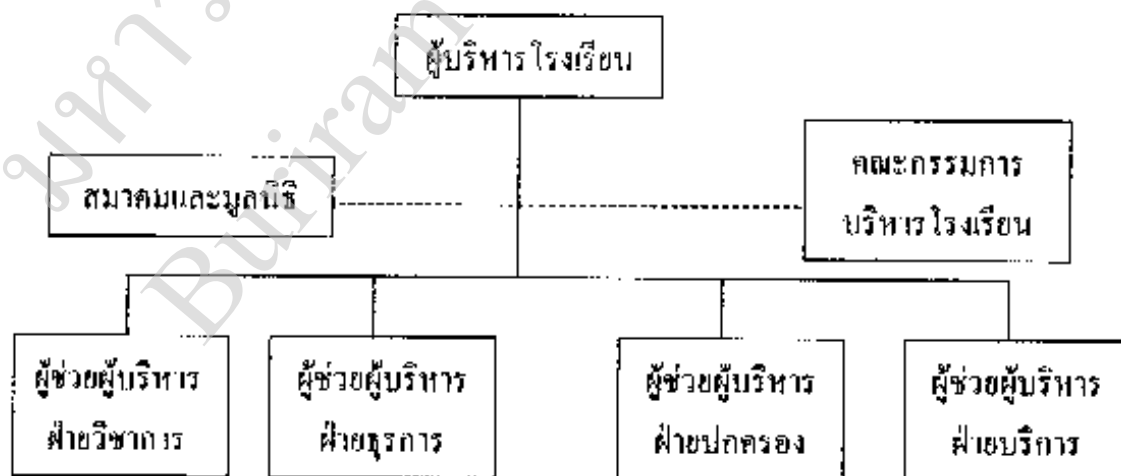
การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา คือการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ความรับผิดชอบของโรงเรียน ให้บริการทางด้านการศึกษาแก่นักเรียนและสมาชิกของสังคม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีกรอบของการดำเนินงานบริหารโดยหน่วยงานในการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา ออกเป็น 4 สายงาน (สมพงษ์ ธรรมอุปกรณ์, 2538 : 1) คือ

1. งานวิชาการ เกี่ยวกับงานการเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผลการเรียน
2. งานธุรการ เกี่ยวกับการเงิน การพัสดุและการดำเนินงาน ด้านธุรการต่าง ๆ ในโรงเรียน
3. งานปกครองเกี่ยวกับการปกครองดูแลนักเรียนและการนิเทศติดตามดูแลบุคลากร ให้เป็นผู้มีคุณสมบัติดีทั้งประสงค์ของทางราชการและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
4. งานบริการ เกี่ยวกับการดำเนินงานต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความสะดวก ความคล่องตัว สามารถทำให้ทุกฝ่ายดำเนินการได้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ยังมีลักษณะงานย่อย ๆ บรรจุในสายงานหลักทั้ง 4 สายงาน โดยมีผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนทำหน้าที่เป็นการภายในปฏิบัติงานในแต่ละสายงาน ซึ่งมีลักษณะการจัดองค์การบริหารงานภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา ดังนี้

การจัดองค์การบริหารภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นเพียงสภาพและลักษณะการจัดงานต่าง ๆ ภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาหากจะพิจารณาถึงการจัดองค์การเพื่อให้ครอบคลุมสายงานทั้ง 4 สายงานหลัก ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ให้จัดลักษณะงานในแต่ละสายงานตามเกณฑ์ขนาดของห้องเรียน ดังภาพประกอบ 5 (สมพงษ์ ธรรมอุปกรณ์, 2538 : 2)

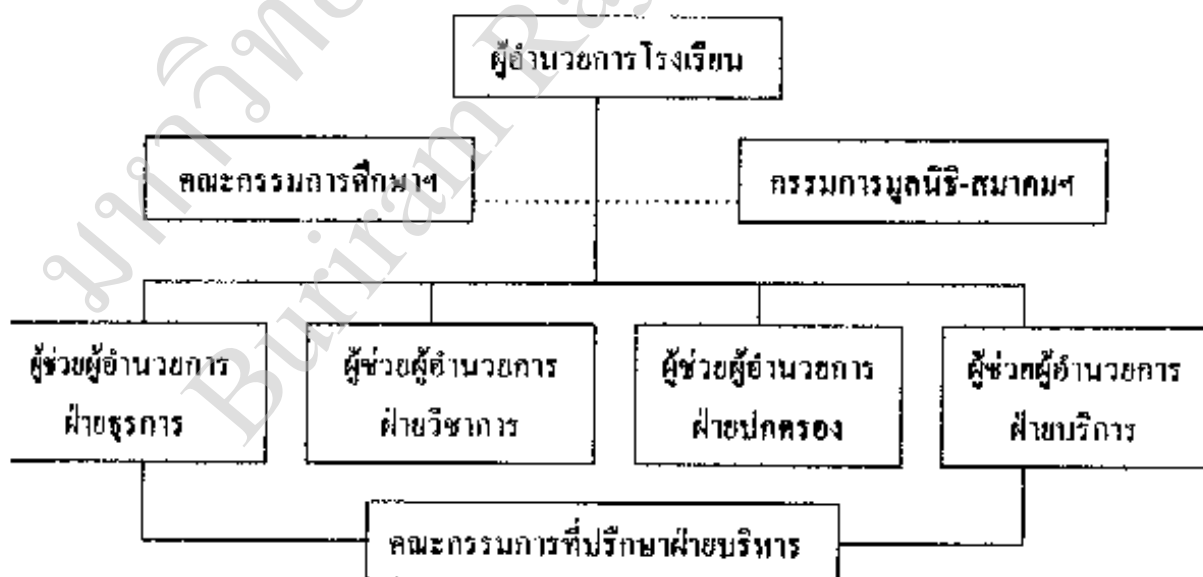
ภาพประกอบ 5 แสดงสายการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

จากภาพประกอบ 5 จากสายการบริหารงานข้างต้น จะเห็นได้ว่าสายงานบริหารที่แท้จริงคือผู้บริหารและผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งตำแหน่งที่กล่าวนี้เป็นตำแหน่งที่กำหนดไว้ในกฎ ก.ค. ขณะนี้ตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนยังมีเงื่อนไขกำหนดไว้ให้มีจำนวนผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนได้ดังนี้

1. โรงเรียนที่มีห้องเรียน 9 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 1 คน
 2. โรงเรียนที่มีห้องเรียน 18 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 2 คน
 3. โรงเรียนที่มีห้องเรียน 27 ห้องเรียน ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 3 คน
 4. โรงเรียนที่มีห้องเรียนตั้งแต่ 42 ห้องเรียนขึ้นไป ให้มีผู้ช่วยผู้บริหารได้ 4 คน
- การกำหนดตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารทุกตำแหน่งและการแต่งตั้งบุคลากรในตำแหน่ง

ผู้ช่วยผู้บริหารทุกคนจะต้องได้รับการพิจารณาอนุมัติจาก ก.ค. เมื่อ ก.ค. พิจารณาแล้ว กรมสามัญศึกษาจะมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน โดยไม่กำหนดว่าให้ทำหน้าที่ฝ่ายใดเป็นเรื่องของผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นผู้กำหนดมอบหมายให้ตามความเหมาะสม ดังนั้นบุคคลที่กรมสามัญศึกษามีคำสั่งแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน จึงต้องพร้อมที่จะทำหน้าที่ตามที่ผู้บริหารโรงเรียนมอบหมาย (สมพงษ์ ธรรมอุปการณ์. 2538 : 2-3)

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา มีโครงสร้างการบริหารงานและสายการบังคับบัญชา ดังภาพประกอบ 6, 7 (โรงเรียนบุรีรัมย์พิทยาคม. 2543 : 14)

ภาพประกอบ 6 แสดงโครงสร้างการบริหารงานและสายการบังคับบัญชาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา

ภาพประกอบ 7 แสดงโครงสร้างการบริหารงานและสายการบังคับบัญชาโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ผศ.สุวรรณ สนิทวงศ์ ณ อุตฺตยาและคณะ (2523 : 50-51) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนมัธยมศึกษาจากวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒและโรงเรียนสายน้ำผึ้ง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 412 คน พบว่าอาชีพมารดามีความสัมพันธ์กับความรู้ด้านสุขภาพอนามัยของนักเรียน ส่วนการปฏิบัติตนในด้านอนามัยส่วนบุคคลและสวัสดิภาพตนเองยังไม่เป็นที่น่าพอใจ

สุภาพ กลีบบัว (2524 : 151-154) ศึกษาวิจัยเรื่องความรู้ด้านอนามัยและภาวะสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ด้านอนามัยอยู่ในเกณฑ์ปานกลางทางด้านภาวะสุขภาพมีความผิดปกติของเหงือกและฟันมากที่สุด เพศของนักเรียน ระดับการศึกษาและอาชีพของบิดามารดา ทำให้ความรู้ด้านอนามัยและภาวะสุขภาพของนักเรียนแตกต่างกัน

วิมา ทองวิเศษสุข (2528 : 78-79) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลของการให้การเสริมแรงของบุคลากรเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 193 คน พบว่าภายหลังการทดลองของกลุ่มทดลองที่ได้รับการเสริมแรงมีทัศนคติและการปฏิบัติในเรื่องการดูแลสุขภาพความสะอาดของร่างกายในระดับสูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กรมพลศึกษา (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมปีที่ 6 ทั่วประเทศจำนวน 600 คน พบว่าระดับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของร่างกายเกี่ยวกับผิวหนัง เล็บ มือ สิวระ ผด เสื้อผ้า อยู่ในเกณฑ์พอใช้และปรับปรุงแก้ไข ร้อยละ 47-59 ส่วนระดับพฤติกรรมการรักษาความสะอาดของฟันอยู่ในระดับที่ต้องแก้ไขถึงร้อยละ 72 และพบว่าการปฏิบัติทางด้านสุขภาพเกิดจากปัจจัยการอบรมสั่งสอนแนะนำของครูมากที่สุด ส่วนสาเหตุของการไม่ปฏิบัติได้แก่การไม่เห็นความสำคัญและความเคยชินเป็นอันดับ 1 และ 2 ตามลำดับ

จิตติมา จานิกบุตร (2531 : 73-77) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการฝึกการพัฒนาตนเอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพส่วนบุคคล ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ ทัศนคติ การปฏิบัติตนและความตั้งใจที่จะปฏิบัติตนสูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปวีวรรณ มโนรมย์ชวาล (2533 : 87) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพตามบทสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 383 คน พบว่านักเรียนมีการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ ดี โดทมีการปฏิบัติตนในด้านการป้องกันอุบัติเหตุสูงสุด รองลงมาได้แก่ด้านอนามัยส่วนบุคคล ด้านสุขภาพจิต ด้านการออกกำลังกาย ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมและด้านอาหารและโภชนาการ นอกจากนี้พบว่าเพศของนักเรียน การศึกษาของผู้ปกครองและอาชีพของผู้ปกครอง มีผลต่อการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติโดยรวมไม่แตกต่างกัน

กำไลรัตน์ เอ็นสุจิตร์ (2534) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโครงการค่ายเยาวชนและการเสริมแรง เพื่อลดสูบบุหรี่ในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร ผลการทดลองพบว่า ภายหลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ ทักษะคิดและจำนวนนักเรียนที่งดสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นกว่าการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังพบว่า จำนวนมวนบุหรี่ที่สูบต่อวันในกลุ่มทดลองน้อยกว่ากลุ่มเปรียบเทียบด้วยเช่นกัน

สุดดี ชันทรัพย์ (2535 : 105-107) ได้ศึกษาประสิทธิผลของการเสริมสร้างแรงจูงใจ ฝึกลักษณะและการให้แรงเสริมทางบวกคือพฤติกรรม ทนตสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่าภายหลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีความรู้ ทักษะคิดและการปฏิบัติดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ

พัชรา อุบลวัชร์ (2535 : 90-91) ได้ศึกษาถึงผลการให้ความรู้เพื่อพัฒนาความสามารถตนเองในการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในตำบลหนองเตย จังหวัดสระบุรี พบว่าภายหลังจากการทดลอง กลุ่มทดลองมีความสามารถของตนเองในการป้องกันโรคเอดส์สูงกว่าก่อนการทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ราหิง ษรบัณฑิต (2535 : 112-113) ได้ศึกษาถึงประสิทธิผลโปรแกรมสุขภาพในพฤติกรรมการป้องกันโรคพิษสุราและโรคเหงือกอักเสบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตำบลองครักษ์ จังหวัดนครนายก พบว่า ภายหลังจากการทดลอง กลุ่มทดลอง มีความคาดหวังในความสามารถของตนเองและความคาดหวังในผลการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคพิษสุราและโรคเหงือกอักเสบสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติและเมื่อเปรียบเทียบระดับคะแนนความคาดหวังในความสามารถตนเองและความคาดหวังในผลการปฏิบัติตัวในระดับสูงเพิ่มขึ้นจากก่อนการทดลอง และเพิ่มสูงขึ้นกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2536 : 40) ได้ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบภาวะสุขภาพและพฤติกรรมอนามัยของนักเรียนในโรงเรียนที่มีระดับบริการอนามัยโรงเรียนแตกต่างกันพบว่า พฤติกรรมอนามัยของนักเรียน ในโรงเรียนแต่ละระดับและภาวะสุขภาพของนักเรียน

มีความแตกต่างลักษณะแปรผันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มณฑิชา มณีเลิศวัฒนา (2536 : 133) ได้ศึกษาผลของโปรแกรมการพัฒนาความสามารถหวัง
ในความสามารถของตนเอง ในการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนหญิงระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร พบว่าภายหลังการให้การทดลอง 1 สัปดาห์และ 4 สัปดาห์ กลุ่มทดลองมี
ความคาดหวังในความสามารถตนเอง ในการป้องกันโรคเอดส์สูงกว่าก่อนการทดลองและ
กลุ่มเปรียบเทียบ

สันทา ชูติบุญจรรยา (2536 : 94) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษา ร่วมกับ
แรงบันดาลใจทางสังคม ในการเลิกสูบบุหรี่ของนักเรียนมัธยมศึกษาชาย จังหวัดนนทบุรี พบว่า
ภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความคาดหวังในความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผล
ของการเลิกสูบบุหรี่และการปฏิบัติตัว ในการเลิกสูบบุหรี่ของนักเรียนเพิ่มขึ้นและถูกต้องมากกว่า
กลุ่มเปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังพบว่า คำสັคส่วนของนักเรียนที่เลิกสูบบุหรี่ได้ของกลุ่มทดลองสูง
กว่ากลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นลินี มกรเสน (2538 : 135-141) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม
สุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า
ปัจจัยนำ ได้แก่เพศของนักเรียน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ
ส่วนความรู้ ทัศนคติ ค่านิยมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ปัจจัยเชื้อ ได้แก่อาชีพของ
ผู้ปกครอง ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ส่วนการศึกษาของ
ผู้ปกครอง การจัดบริการอนามัยโรงเรียน หลักสูตรและการสอนของครูมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติ ปัจจัยเสริม ได้แก่การดูแลเอาใจใส่ของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม
สุขภาพ ส่วนการกระตุ้นเตือนของครูนั้นไม่มีความสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าระดับพฤติกรรม
ด้านการปฏิบัติที่น้อยที่สุด คือด้านอนามัยส่วนบุคคล

เขวาลักษณ์ ศรีธัญญาทรัพย์ (2538 : 106-108) ได้ศึกษาโดยการประยุกต์ทฤษฎี
ความสามารถตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการป้องกัน ด้านทัศนสุขภาพของนักเรียนมัธยม
ศึกษาตอนต้น อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี พบว่าเมื่อก่อนการทดลองกลุ่มทดลอง มีความ
คาดหวังในความสามารถตนเอง ความคาดหวังในผลของการปฏิบัติตนรวมทั้งมีระดับการปฏิบัติ
ตัวที่ถูกต้องในการ ป้องกันโรคพิษณุและโรคหึ่งอกอักเสบ สูงกว่าก่อนการทดลอง
และกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ความรู้เกี่ยวกับโรคพิษณุและ
โรคหึ่งอกอักเสบมีความคาดหวังในความสามารถของตนเอง ความคาดหวังในผลของการป้องกัน
โรคพิษณุและ โรคหึ่งอกอักเสบมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับการปฏิบัติตัวอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ

ศรัริตน์ พิณฑุ (2539 : 74-76) ได้ศึกษาวิจัยโดยการประยุกต์ทฤษฎีความสามารถตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรรมการบริหารของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดมูลจินดาราม จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่าภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีความคาดหวังในความสามารถตนเองและความคาดหวังในผลดีของการบริโภคอาหารว่างที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงทดแทนขนมขบเคี้ยวสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. งานวิจัยต่างประเทศ

แมทสัน (Kathleen. 1994) ได้เสนอวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก ซึ่งเป็นงานประชุมการณัวิชาชีพ ต่อมหาวิทยาลัยโนวา (Nova University) โดยศึกษาเรื่อง "การปรับปรุงความตระหนักในเรื่องความสะอาดส่วนบุคคลและความสะอาดของช่องปากในนักเรียนระดับสอง" (Improving the Awareness of Personal and Oral Hygiene in Second Graders) งานวิทยานิพนธ์นี้จัดทำโดยหน่วยงานเรียนเรื่องความตระหนักถึงความสะอาด ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือนักเรียนระดับสองจำนวน 30 คน ในโรงเรียนในเขตเมืองรอยในโรงเรียนหนึ่ง ให้ตระหนักว่าจะต้องปรับปรุงความสะอาดส่วนตัวและความสะอาดในช่องปาก และยังให้ความรู้ที่จำเป็นในเรื่อง pediculosis อีกด้วย ก่อนที่ผู้วิจัยจะลงมือปฏิบัติการในเรื่องนี้ ได้มีการสำรวจคณะครูและนักเรียนซึ่งก็พบว่ามีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความตระหนักในเรื่องความสะอาดในช่องปากและความสะอาดส่วนบุคคล รวมทั้งเรื่อง pediculosis ด้วย ซึ่งเรื่องหลังนี้ได้มาจากการสำรวจบันทึกหน่วยงานเรียนรู้เรื่องความสะอาดประกอบด้วยบทเรียน 12 บท เนื้อหาครอบคลุม 3 ด้านคือ ความสะอาดส่วนบุคคล ความสะอาดของฟัน และ pediculosis ลักษณะพิเศษของหน่วยงานเรียนนี้ประกอบด้วยทำให้ประสบการณ์ตรง ซึ่งมีอุปกรณ์ช่วยความสะอาดส่วนตัวเป็นเครื่องใช้อยู่ด้วย มีแผนภูมิสุขภาพเพื่อกระตุ้นและเสริมสร้างนิสัยรักษาความสะอาด การไปทัศนศึกษา พิพิธภัณฑ์สุขภาพ การปาฐกถาโดยทันตแพทย์ รวมทั้งการเล่นละครและบทบาทสมมติด้วย เมื่อประเมินผล พบว่านักเรียนมีสุขนิสัยด้านรู้จักรักษาสุขภาพของตนเองได้ดีขึ้น ขณะเดียวกันจำนวนนักเรียนที่เป็น pediculosis ก็ลดลงด้วยอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติ

ลัมเมอร์ส (Lammers. 1996 : 278-282) ได้วิจัย "ผลของการใช้หลักสูตรที่มีต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียน กรณีศึกษาการใช้หลักสูตรฉบับโตอย่างมีสุขภาพ ต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนระดับแปด" (The Effects of Curriculum on Student Health Behaviors : A Case Study of the Growing Healthy Curriculum on Health Behaviors of Eighth Grade Students) งานวิจัยนี้ศึกษาว่าหลักสูตรประมวลความรู้เรื่องสุขภาพในระดับประถมศึกษาที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนหรือไม่หลังจากที่เข้าเรียนในระดับการศึกษาที่ 8 (หรือเรียกว่า เกรด 8 เทียบเท่า

มัธยมศึกษาปีที่ 2 ของประเทศไทย) เมื่อสำรวจกลุ่มตัวอย่างกับกลุ่มทดลองซึ่งกระทำในระดับ
เขตการศึกษาแล้ว ไม่ปรากฏว่าผลสุทธรมีผลหรืออิทธิพลที่ชัดเจนต่อพฤติกรรมสุขภาพส่วนมาก
ที่พบว่าชัดเจนกว่าอื่น ๆ คือตัวแปรด้านอายุเมื่อใช้สารสนเทศเป็นครั้งแรกเท่านั้น

โคเทคกินและโทราบี (Kotceki & Torabi, 1997 : 32-38) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "ความรู้และ
เจตคติที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมความรุนแรงอันเกิดจากตนเองและที่เกิดจากการมีความสัมพันธ์กับ
ผู้อื่นในหมู่วัยรุ่น" (Knowledge and Attitudes Associated with Self-Directed and Interpersonal
Violent Behaviors among Adolescents) งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ข้อมูล
จาก "งานสำรวจแห่งชาติเรื่องสุขภาพนักเรียนวัยรุ่น" (The National Adolescent Student Health
Survey) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับความรุนแรง
อันเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและเกิดจากตนเอง ผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์ที่มี
นัยสำคัญทางสถิติระหว่างความรุนแรงอันเกิดจากตนเองและความรู้ ความเชื่อ ความรู้สึก และ
ความตั้งใจที่จะกระทำ และมีความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างพฤติกรรมความรุนแรง
ระหว่างบุคคลกับความเชื่อ

ซิมมอนส์และคนอื่น ๆ (Symons and others, 1997 : 220-227) ในการวิจัยเรื่อง "
ความเชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงทางด้านสุขภาพของนักเรียนกับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ โดย
ผ่านโปรแกรมการเรียนรู้เรื่องสุขภาพของโรงเรียน" (Bridging Student Health Risks and Academic
Achievement through Comprehensive School Health Programs) พบว่ามีความเชื่อมโยง หรือ
ความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงด้านสุขภาพของนักเรียนกับผลการเรียนพฤติกรรม
การเรียนและเจตคติของนักเรียน นอกจากนี้ยังอภิปรายถึงอุปสรรคในการดำเนินงานด้านสุขภาพ
ในโรงเรียนและยังได้สรุปข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพไว้หลายประการ เช่น การได้รับ
ขาดเรียนอันเกิดจากการง่วง การลดความฮ้วนและกิจกรรมทางกายภาพต่าง ๆ เป็นต้น

พินา (Pena, 2000 : 186-215) ได้ศึกษาการดำเนินงานด้านสุขภาพนักเรียนในระดับ
อนุบาลจนถึงระดับ 8 (K-8) ในเขตการศึกษา 1 (Title I School District) ในการศึกษาครั้งนี้ยังได้
ศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ในการทำงานระหว่างครูใหญ่กับบุคลากรทางด้านสุขภาพที่ประจำอยู่
ในโรงเรียนอีกด้วย ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อยได้รับการดูแลเอาใจใส่
ไม่เพียงพอ ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้ถือว่าสุขภาพนักเรียนเป็นเรื่องที่จะต้องดูแลเอาใจใส่เป็น
กิจวัตรประจำวัน รวมทั้งยังขาดทักษะอันเหมาะสมที่จะช่วยเหลือบุคลากรด้านสุขภาพของโรงเรียน
อีกด้วย

กรอบความคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อศึกษาการบริหาร การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพตามสุขบัญญัติแห่งชาติ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตอ้อมทองเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ทำวิจัย โดยกำหนดกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ ๘

ภาพประกอบ 8 แสดงกรอบความคิดในการวิจัย